

mu a . c a s . c z

Zpravodaj Masarykova ústavu
a Archivu Akademie věd ČR, v.v.i.

2013

Dostavba v Gabčíkově

Z vědeckého života

Výzkumná činnost

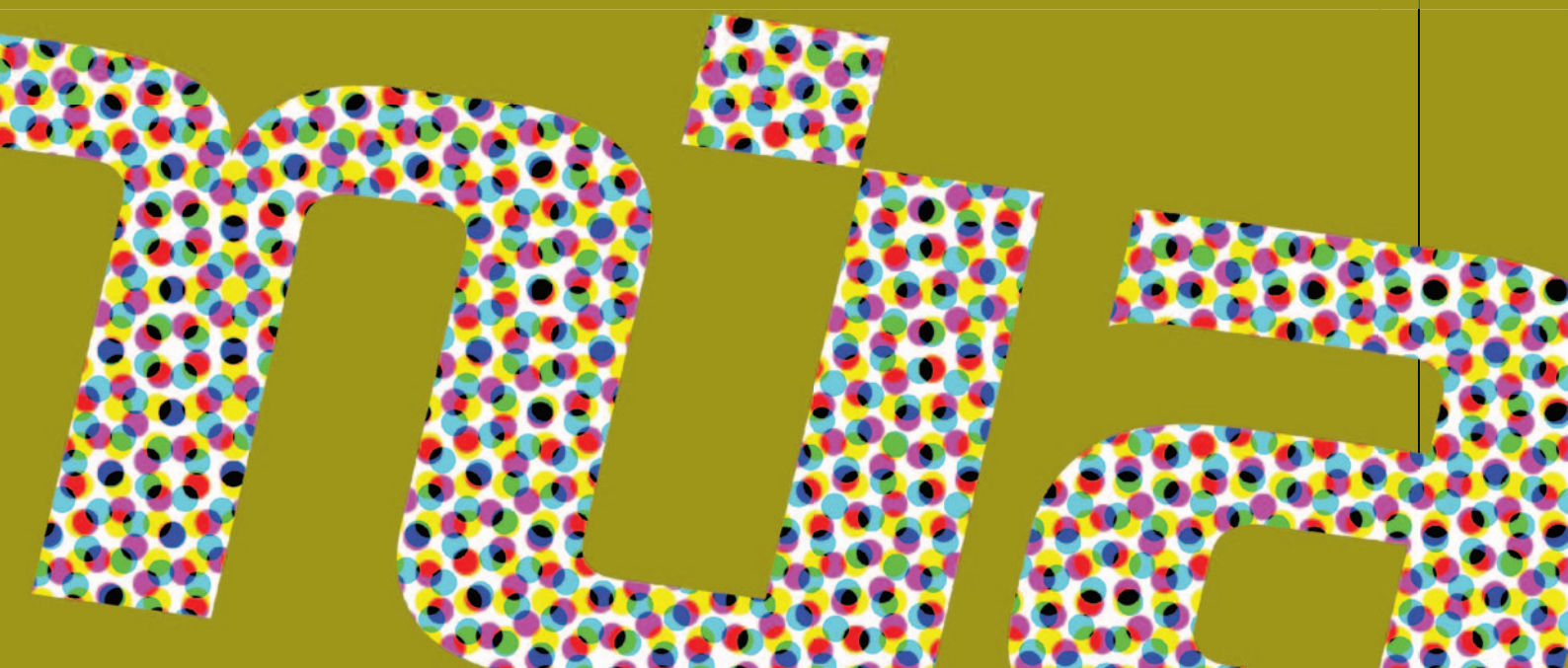
Archivní činnost

Ines Koeltzsch: Dějiny úpadku? Židé na venkově
a v malých městech v českých zemích v středoevropské
srovnávací perspektivě (1867–1938)

Rozhovor: Otto Wichterle v archivních dokumentech

Výběrová anotovaná bibliografie

Ediční řady a časopisy

Obsah

Editorial	2
Dostavba v Gabčíkově 10	3
Z vědeckého života	4
<i>Konference</i>	4
<i>Semináře a přednášky</i>	7
<i>Prezentace a výstavy</i>	8
<i>Ocenění</i>	9
Výzkumná činnost	10
Archivní činnost	12
Ines Koeltzsch: Dějiny úpadku? Židé na venkově a v malých městech v českých zemích v středoevropské srovnávací perspektivě (1867–1938)	14
Rozhovor: Otto Wichterle v archivních dokumentech	16
Výběrová anotovaná bibliografie	18
Ediční rady a časopisy	26

mua.cas.cz

Vydává Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.
Gabčíkova 2362/10, 182 00 Praha 8
www.mua.cas.cz
Vedoucí redaktori: Marie Bahenská, Ota Konrád
Technický redaktor: Josef Tichý
Grafická úprava: Ondřej Huleš
Tisk: Tiskárna Akcent, s. r. o., Vimperk
ISSN 1803-8743 (Print)
ISSN 1803-8751 (Online)

Praha 2014
© Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.

Milí čtenáři,

jakkoli se to zdá neuvěřitelné, od začátku vydávání informačního zpravodaje Masarykova ústavu a Archivu AV ČR uplynulo už pět let. V roce, kdy časopis překročil své půlkulaté jubileum, Vám na jeho stránkách znovu přinášíme nejdůležitější novinky a zajímavosti ze života našeho pracoviště.

Nejpodstatnější událostí uplynulého roku byla bezsporně *dostavba budovy v Gabčíkově 10*, které věnujeme úvodní část zpravodaje. Tradiční rubrika *Z vědeckého života* připomíná konference, semináře, odborné přednášky a výstavy, které jsme v roce 2013 zorganizovali, a připomíná také ocenění práce našich kolegů. *Výzkumná činnost* a *Archivní činnost*, další stálé části zpravodaje, shrnují ukončené i řešené projekty a agendu spjatou se získáváním a zpracováním archivních materiálů. Těší nás, že přes rostoucí konkurenci se nám dlouhodobě daří uspět v grantových soutěžích

a že úspěšně pokračuje spolupráce s domácími i zahraničními institucemi podobného zaměření.

Z konkrétních výsledků naší práce tentokrát přinášíme dvě ukázky. První z nich vychází z výzkumů naší nové spolupracovnice Ines Koeltzsch, která se věnuje historii Židů v českých zemích a v článku *Dějiny úpadku? Židé na venkově a v malých městech v českých zemích v středoevropské srovnávací perspektivě (1867–1938)* představuje dílčí výsledky svého dosavadního bádání. V rozhovoru se dozvíte o zrodu a realizaci výstavního projektu *Otto Wichterle v archivních dokumentech*, který byl příspěvkem MÚA k tzv. wichterlovskému roku v Akademii věd.

Zpravodaj uzavírají obvyklé informativní rubriky: *výběrová anotovaná bibliografie* našich kolegů a kolegů, *vydavatelské počiny* v rámci našich *edičních řad a časopisů* a *základní personální údaje*. ■

Dostavba v Gabčíkově 10

Rok 2013 znamenal pro náš ústav, zejména pro oddělení sídlící na adrese Gabčíkova 10 v Praze 8, rok velké stavební aktivity. Narůstající archivní fondy vedly už v roce 2009 k podání žádosti o stavební investici, jejímž výsledkem měl být nový depozitář. Ve spolupráci s architektonickým ateliérem Ing. Kletenského byla připravena projektová dokumentace, ale vzhledem k úsporným opatřením v rámci celé Akademie věd se plánovaný projekt neuskutečnil. Oprášit se ho podařilo až v roce 2012, kdy bylo nutné ve první řadě aktualizovat původní návrh stavby a zajistit potřebná úřední povolení. Na začátku roku 2013 pak proběhlo výběrové řízení, z něhož jako vítězná firma pro realizaci stavby vyšel CL-Evans. V březnu 2013 začala za plného nebo jen mírně omezeného provozu dostavba 3. patra stávající budovy.

Po nezbytných přípravných pracích (přestěhování částí archiválií a knihovny mimo dosah stavby, zajištění technického zázemí, lešení a montážní plošiny apod.) mohla být zahájena vlastní stavba. U dosavadní budovy se postupně zvyšovaly obvodové zdi, zásadní rekonstrukcí prošla střecha, výtah a vnitřní schodiště. Nejsložitější etapou dostavby bylo přemístění technického zařízení, tj. kotelny, elektrické rozvodny a strojovny vzduchotechniky – po dobu jejího odpojení bylo nutné uzavřít depozitáře, aby se v nich zabránilo nárůstu vlhkosti a teploty vzduchu. Firmě CL-Evans se dařilo dodržovat průběžné termíny prací, s krátkodobými omezeními na pracovišti byli všichni zaměstnanci srozuměni a bez větších obtíží se s nimi vyrovnali. Největší část prací byla hotova už v letních měsících, na podzim pokračovalo dokončení vnitřních prostor a jejich vybavení kompaktními regály. Začátkem prosince tak mohla za účasti zástupců Akademie věd i Archivní správy Ministerstva vnitra ČR a dalších pozvaných hostů proběhnout slavnostní kolaudace nových prostor. Archivu díky finanční dotaci Akademie věd přibýlo přibližně 1500 bm moderního depozitáře, vybaveného kompaktními regály (zhotovenými na míru podle specifických požadavků, včetně ukládání map, diplomů apod.), a nová pořádací místnost. ■

Z vědeckého života

Konference

■ 5.–7. června 2013 se v prostorách britské ambasády a Černínského paláce uskutečnila mezinárodní vědecká konference **Czechoslovakia and the Other Occupied Nations in London: The Story of the Exile Revisited After Seventy Years**. Konferenci pořádala Česká sekce Britsko-česko-slovenského fóra historiků a mezi spolupřáteli patřil spolu s ÚSD AV ČR, v.v.i., HiÚ AV ČR, v.v.i., IMS FSV UK a PF UK také náš ústav. V jednotlivých panelech diskutovali účastníci o následujících tématech: The existence and challenges faced by the exile governments in London, The armed forces of the occupied countries and their political significance, The preparation of the post-war solution of the issue of minorities done in exile a Propaganda, education and media in exile.

■ 23.–25. října 2013 uspořádalo Centrum středoevropských studií, společné pracoviště našeho ústavu a VŠ CEVRO Institut, mezinárodní konferenci **Agrarismus ve střední a východní Evropě 19. a 20. století**. Konference byla zahájena slavnostním večerem 23. října 2013 v Hrzánském paláci. Odborná část konference probíhala dva následující dny v prostorách VŠ CEVRO Institut v Jungmannově ulici v centru Prahy.

Příspěvky na konferenci byly rozčleněny celkem do jedenácti panelů, vytvořených podle chronologického i tematického klíče, přičemž každý z nich se zaměřil na jinou etapu a oblast agrárního hnutí. Cílem prvního panelu bylo seznámit přítomné s agrárním hnutím v jednotlivých zemích a s nejnovějším výzkumem v této oblasti. Úvodní příspěvek Jana Rychlíka (Praha) představil agrární strany a hnutí a zhodnotil jejich vzájemné vztahy. Prof. Rychlík se důkladně věnoval emancipačnímu procesu těchto stran a v závislosti na politických a hospodářských podmínkách také jejich pozici v politickém spektru ve sledovaných zemích. Eva Broklová (Praha) se zaměřila na jednu ze zakládajících osobností českého a později československého agrárního hnutí, na Antonína Švehlu. Pokusila se ukázat nejen politickou tvář tohoto dlouholetého československého ministerského předsedy, jeho pozici uvnitř agrární strany a vztahy s ostatními tehdejšími předními politickými osobnostmi, ale také jeho rodinu a osobní život. Josef Harna (Praha) představil historio-

grafii agrárního hnutí. V následné debatě se diskutující dotazovali na politickou dimenzi agrárního hnutí a navrhli další možné interpretace tohoto fenoménu.

Druhý panel se zaměřil na počátky agrarismu v českých zemích. Přestože Čechy byly považovány za jednu z nejprůmyslovějších oblastí Habsburské monarchie, podařilo se agrárnímu hnutí stát se velmi významnou politickou silou. Luboš Velek (Praha) analyzoval nelehký vznik a vývoj agrárního hnutí od frakcí v českých národních stranách a rozličných agrárních spolků až k důležité politické straně. Pavel Fabini (Praha) se věnoval agrární frakci v Národní straně staročeské a nastínil její složitou pozici uvnitř všenárodní politické strany. Případem jiné oblasti, kde se agrárníci snažili prosadit, byla produkce cukrové řepy. František Čapka (Brno) vysvětlil důležitost tohoto odvětví na konci 19. století a vztah mezi pěstiteli a výrobci cukrové řepy.

Odpolední část konference začala pohledem do meziválečného agrarismu v Československu. Za moderování Jaroslava Rokovského přednášející zkoumali rozličné aspekty politické stránky hnutí. První příspěvek Antonie Doležalové (Praha) sledoval téma korupce a klientelismu uvnitř agrární strany, které byly později uváděny jako jedny z příčin rozpuštění strany po druhé světové válce. Příklad několika vysoce postavených státních úředníků propojených se stranou nastínil komplexnost vztahů mezi státem a politickou stranou. Michal Pehr (Praha) se věnoval vztahu mezi politickým agrarismem a politickým katolicismem v Československu, které reprezentovaly Československá strana agrární a Československá strana lidová v čele se svými uznávanými vůdci Antonínem Švehlou a Janem Šrámkem. Příspěvek přinesl zajímavé informace o pozadí politických vyjednávání, která stála za mnoha kompromisy a dohodami mezi stranami během meziválečného období. Marek Šmíd (České Budějovice) se zaměřil na postoj Svatého stolce vůči agrární straně. Na základě zpráv od papežského nuncia zmapoval proměny postoje Vatikánu k mladému státu, a to včetně recepce Švehlovy osobnosti. Miroslav Šepták (Praha) zkoumal agrární zahraniční politiku, která bývá obecně považována za slabinu strany. Vzhledem k silnému zaměření na vnitřní politiku postrádala agrární strana schopné

osobnosti, které by se mohly zapojit do této oblasti, ovládané Edvardem Benešem. Pouze ve 30. letech přišel Milan Hodža s plánem na změnu koncepce zahraniční politiky, který ale nakonec nebyl uskutečněn.

Zatímco vůdce strany Antonín Švehla byl představen na začátku konference, zaměřil se čtvrtý panel na ostatní postavy důležité pro vývoj agrárního hnutí a agrární strany. Lubica Kázmerová (Bratislava) zkoumala život a dílo Antona Štefánka, který bývá považován za zakladatele moderního slovenského vzdělávacího systému. Ilona Bažantová (Praha) si ve svém příspěvku všimla činnosti Cyrila Horáčka, druhého československého ministra financí. Vzhledem k tomu, že Antonín Švehla neměl vyšší vzdělání a řídil se svým zdravým rozumem a politickými zkušenostmi, potřebovala agrární strana teoretický základ svého programu. Horáčkovy teoretické práce a akademická kariéra takovou příležitost nabízely. Čtvrtý panel zakončil Lukáš Kopecký (Ústí nad Labem) příspěvkem o Karlu Viškovském, jednom z nejvýznamnějších politiků strany, který coby prezident Státního pozemkového úřadu bývá obvykle spojován s pozemkovou reformou. Kopecký ujasnil Viškovského podíl na reformě a osvětlil také důvody vedoucí k jeho odvolání z úřadu.

Poslední čtvrtéční panel se týkal agrarismu v současné Evropě. Nejprve Ladislav Mrklas (Praha) shrnul pozici agrárního hnutí v dnešním evropském politickém spektru, načrtl politickou rodinu současných (explicitně či implicitně) agrárních stran a osvětlil dvě různé vývojové cesty hnutí během několika posledních desetiletí. Jedna vyústila do „všeobjímající“ strany, druhá zůstala zacílená na své tradiční „agrární“ voliče. Mrklasovi kolegové z VŠ CEVRO Institut poté prezentovali dvě případové studie. Miroslav Novák (Praha) zasvěceně promluvil o Švýcarské lidové straně, její činnosti a pozici ve švýcarském politickém systému. Miloš Brunclík (Praha) přenesl pozornost od Švýcarska ke skandinávským agrárním stranám. Během svého příspěvku nejen předstřel specifika historického vývoje jednotlivých skandinávských států a jejich dopad na politický systém, ale ve druhé části svého příspěvku také uvedl, jak se strany vyrovnaly s různými úkoly a problémy.

Druhý den konferenci zahájil panel věnovaný mezinárodní podobě agrárního hnutí. První komparativní studie Miloslava Szabóa (Praha) a Klause Richtera (Birmingham) se zaměřila na antisemitismus v agrárním hnutí, jelikož židovští obchodníci a lichváři byli považováni za nepřátele svobodného rolníka. Tyto tendence byly zkoumány na příkladu Horních Uher a pobaltských zemí v prvních desetiletích 20. století, kdy se tamní agrární hnutí snažilo dostat k moci. Uwe Müller (Lipsko) přednesl důležité téma pozemkové reformy přijatelné pro většinu agrárních stran a analyzoval její možnosti a vliv v Německu v době před první světovou válkou. Stanislav Šteplka (Varšava) přesunul pozornost k období po roce 1945, kdy bylo agrární hnutí z politické soutěže vyloučeno. Jeho studie se zabývala činností Mezinárodní rolnické unie coby možného nástroje pro svržení komunistických režimů ve východní Evropě. Piotr Swacha (Varšava) navázal příspěvkem o konceptu evropské integrace a jeho místu v plánech Mezinárodní rolnické unie. V následné debatě byla zmíněna Mezinárodní selská unie z meziválečného období a diskutovalo se o možné ideologické návaznosti na Rolnickou unii polského exilu.

Sedmý panel se zaměřil na roli agrarismu na Slovensku. Roman Holec (Bratislava) v zásadě navázal na téma předchozího panelu a zkoumal vznik a roli Svazu slovenské agrární mládeže jakožto jedné z forem mezinárodní agrární spolupráce, která byla založena v meziválečném Československu. Róbert Arpáš (Nitra)

předložil sporný koncept čechoslovakismu, který Československá strana agrární prosazovala, ale který si ve 30. letech vysloužil ostrou kritiku Slovenské ľudové strany. Střet mezi mladou agrární generací ovlivněnou slovenskými nacionalisty a pražským centrem se zdál být nevyhnutelný. Matej Hanula (Bratislava) se zabíral činností přidružených agrárních organizací při šíření agrární osvěty mezi veřejnost a vysvětlil zásadní roli těchto organizací při získávání voličů.

Následující panel se zabýval rolí agrarismu v jiho-východní Evropě za složitých politických a ekonomických podmínek. Mihaidan Cirjan (Budapešť) se zaměřil na rumunské agrární hnutí v meziválečném období a analyzoval jeho možnosti dané zemědělským charakterem státu, činností hnutí na poli rumunské politiky a dostupností zahraničních půjček. Suzana Leček (Záhřeb) ukázala vývoj Chorvatské selské strany v Království SHS a Jugoslávii meziválečného období, kdy se období pasivní rezistence střídala s obdobím účasti v parlamentu a obdobím, kdy byla strana zakázána. Leček zmínila i mimoparlamentní stranické aktivity, díky nimž si strana udržela značnou popularitu u chorvatského obyvatelstva. Po tomto příspěvku přišel na řadu Ivica Šute (Záhřeb), který se badatelsky věnoval kariéře Josipa Predavce a Rudolfa Bičaniće, dvou hospodářských expertů Chorvatské selské strany s těsnou vazbou na české země.

Poslední panel pojednával o agrárním hnutí po druhé světové válce. Tomasz Skrzyński (Nowy Sącz) se zaměřil na postupné podmanění a absorpci agrární strany polskými komunisty. Přestože se strana v roce 1947 urputně snažila zachovat si svou vlastní organizaci, o dva roky později obě strany splynuly. Éva Cseszka (Budapešť) detailně prezentovala komunistické metody převzetí kontroly nad ministerstvem zemědělství, které bývalo centrem agrárních expertů. Opozice vůči pozemkové reformě na ministerstvu přiměla komunistickou stranu k očistění ministerstva tak, aby si zajistila jeho spolupráci. Vasil Paraskevov (Šumen) se zabíral postupným potlačením agrární činnosti v Bulharsku, Rumunsku a Maďarsku. Prostřednictvím rozčlenění agrární opozice do několika fází a jejich analýzy se Paraskevov pokusil identifikovat rozmanité vzory a formy komunistické kampaně, která měla vést ke konečnému odstranění této politické konkurence. Poslední příspěvek Jaroslava Rokoského (Ústí nad Labem) se zabýval poválečným osudem agrární strany v Československu. Kdysi mocné politické hnutí bylo zakázáno a jeho představitelé byli pod různými záminkami uvězněni. Když komunistická strana převzala moc ve státě, agrarismus se na čtyři následující desetiletí stal odsuzovanou politickou ideologií, obětí neopodstatněných rozsudků, ideologického překrucování a dezinterpretací.

Dvoudenní konference na téma agrarismu nabídla široký tematický záběr. Zabývala se počátky hnutí,

dotkla se „zlatých let“ v meziválečném období, zkoumala rozmanité zemědělské fenomény, mezinárodní spolupráci a konečně také zánik hnutí po roce 1945. Navzdory takto širokému záběru se podařilo dát každému panelu spojující téma. Konference tak prezentovala unikátní možnost komparativního přístupu k různým aspektům agrarismu coby ideologii, politickému hnutí či hospodářské doktríně. Ukázala také podobnosti hnutí v jednotlivých zemích a pokusila se zodpovědět otázku, proč je agrarismus jedinečným fenoménem střední a (jiho)východní Evropy.

■ 6. listopadu 2013 se konala v Lannově vile jednodenní konference na téma **Česká politická pravice v letech 1938–1945**. Setkání bylo jedním z výsledků stejnojmenného projektu Grantové agentury ČR, na němž spolupracují Ústav českých dějin FF UK a Masarykův ústav a Archiv AV ČR. Za účasti významných znalců z oboru bylo pojednáno o problematice české politické pravice v závěru první republiky a v letech nacistické okupace. Úvahou o proměnách pravicového milieu „v čase historické zkoušky“ otevřel konferenci Robert Kvaček. Jaroslav Rokoský popsal působení agrárníků v protinacistickém odboji a Zdeněk Hazdra tehdejší situaci šlechty. Následná diskuze se zabývala přístupy ke zkoumání odboje a otázkami zpracování jednotli-

vých politických proudů, které sice evokují jednotnost a potenciál ke kolektivní akci, ve skutečnosti jsou však vždy štěpené a jejich kontury rozmlžené. Další referáty průřezově pokrývaly hlavní politické proudy. Josef Tomeš se zabýval situací národních demokratů, Michal Pehr českým politickým katolicismem a Jan Němeček shrnul pravicové proudy v československém zahraničním odboji za druhé světové války. Konference se zabývala kontinuitou a diskontinuitou elit v podmínkách okupace včetně přesahů do hospodářské sféry. Proměny českých finančních a průmyslových špiček sledoval Jan Hájek na příkladu Jaroslava Preisse a F. X. Hodáče. Výsledky analýzy prostředí elitního četnictva představil Martin Klečacký v příbězích Josefa Ježka

a Otto Bláhy, dvou četnických generálů. Závěrečná debata připomněla mimo jiné problematiku používání pojmů jako kolaborace, konformita, odboj, exil apod., jež je třeba znovu promýšlet, aby se vyjasnila analytická východiska a předcházelo nedorozuměním.

■ Opět ve spolupráci s Ústavem českých dějin FF UK připravil náš ústav další mezinárodní konferenci **Politická kultura v českých zemích a Československu 1848–1948**. Konference se uskutečnila ve dnech 11. a 12. listopadu 2013 v Lannově vile.

Po úvodních referátech Marie L. Neudorflové a Evy Broklové vystoupili v prvním konferenčním bloku Vratislav Doubek, jenž se věnoval „bílým koním“ v české politice, a Jan Hálek zabývající se rolí členů Maffie v prvorepublikovém politickém životě. První den konference promluvil ještě Michal Pehr o reflektování kladných a negativních reakcí na meziválečnou demokracii.

Druhý den jednání otevřel blok zaměřený na symbolické podoby politické kultury, po němž následovaly referáty týkající se volební kultury a volebního chování. Volbám jako pravidelnému rituálu zajišťujícímu politické kultuře vnitřní dynamiku se věnoval samostatný blok. Obzvláštní pozornost byla upřena k obecním volbám a volebním kampaním. Luboš Velek se zabýval pražskou komunální politikou, referát Martina Klečackého sledoval snahy vládnoucí politické strany

udržet se u moci i za pomoci machinací s hlasy voličů. Příspěvek Pavla Fabiniho reflektoval primárky uvnitř staročeské strany a princip výběru kandidátů do zemských a říšských voleb. Jediným zastupitelským sborem v českých zemích v době habsburské monarchie, do kterého se nekonaly volby, zůstávala panská sněmovna říšské rady. Její členy jmenoval císař a způsob jejich výběru osvětloval příspěvek Tomáše W. Pavlíčka v samém závěru konference.

Konference ve svém širokém záběru dokázala ve svých třech blocích propojit teoretické koncepty se skutečným fungováním politiky.

Semináře a přednášky

■ V roce 2013 pokračoval **přednáškový cyklus v rámci grantového projektu Edvard Beneš, Němci a Německo**.

Jako první v jeho rámci vystoupil Chad Bryant (University of North Carolina at Chapel Hill, USA) na téma *Obojživelníci v protektorátu: Češi, Němci a národnost v době nacistické nadvlády*. Michal Frankl (Židovské muzeum v Praze) se ve své přednášce 18. února věnoval antisemitským výtržnostem na sklonku první světové války a v prvních poválečných letech (*Protižidovské, nebo hladové? Antisemitismus a lidové výtržnosti v českých zemích, 1917–1920*). Volker Zimmermann (Collegium Carolinum) vystoupil 29. dubna s přednáškou *Nemilovaná menšina. K otázce kriminalizace a kriminality Romů v habsburské monarchii a ČSR (od konce 19. století do roku 1938)*. Dagmar Hájková se spolu s Nancy Wingfield zaměřily ve svém vystoupení 20. května na Masarykův mýtus (*How TGM Became President-Liberator & Little Father: Masaryk in myth and memory*). O týden později, 27. května, se Ségolène

Plyer (Université de Strasbourg) na příkladu města Broumova věnovala národnostní problematice českých zemí v meziválečném období (*Bohemia in a shell: national politics mirrored in the example of Broumov/Braunau (1918–1938)*). Letní semestr ukončil 3. června Oskar Mulej (Central European University, Budapest)

přednáškou *(Post)liberalism and its place within the interwar Slovene political landscape*, v níž představil část své připravované dizertační práce. Na podzim proběhla jedna přednáška. Marek Waic (Fakulta tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy v Praze) se 14. října věnoval tématu z oblasti dějin sportu: *Českoslovenští turneři – opravdoví vlastenci nebo pěšáci iredenty?*

■ Kromě přednášek v rámci tohoto přednáškového cyklu stojí za zmínku sympozium *O mytologii a realitě novodobých českých dějin*, které se konalo 15. května 2013 v Lannově vile. Sympozium uspořádal náš ústav ve spolupráci s Money Clubem České spořitelny a s Národním klubem v Praze. Na sympoziu vystoupili se svými referáty Luboš Velek (Schwarzenberkové v českých dějinách), Dagmar Hájková (Osobnost TGM a symbolika 7. března) a Michal Pehr (Obraz katolické církve v české společnosti 20. století).

Prezentace a výstavy

■ 11. února 2013 proběhla v kavárně knihkupectví Černá labuť prezentace knihy Jana Rychlíka *Rozdělení Československa 1989–1992*. Historik Jan Rychlík byl v době rozpadu Československa poradcem tehdejšího předsedy české vlády Petra Pitharta a dramatická jednání mezi slovenskými a českými politiky tedy sledoval z bezprostřední blízkosti.

■ 15. března 2013 se v Akademickém konferenčním centru v Husově ulici uskutečnila prezentace knihy Jiřího Kejře *Výbor rozprav a studií z kodikologie a právních dějin*.

■ V galerii Muzea Českého ráje v Turnově 10. května 2013 a následně v Literární kavárně knihkupectví Academia v Praze 14. května 2013 představila Hana Kábová svoji knihu *Josef Vítězslav Šimák. Jeho život a dílo se zvláštním zřetelem k historické vlastivědě*. Kniha přináší zevrubný životopis historika, turnovského rodáka Josefa Vítězslava Šimáka (1870–1941) a tematický rozbor jeho díla, sepsaný na základě důkladného studia archivních pramenů a literatury.

■ U příležitosti stého výročí narození Otty Wichterleho připravil náš ústav ve spolupráci s Ústavem makromolekulární chemie AV ČR, v. v. i., a Střediskem společných činností AV ČR, v. v. i., ve dnech 2.–31. října 2013 ve foyer hlavní budovy Akademie věd ČR na Národní třídě výstavu *Otto Wichterle v archivních dokumentech*.

Výstava, nad níž převzal záštitu předseda AV ČR Jiří Drahoš, připomněla významného českého vědce v oboru makromolekulární chemie, pedagoga, akademika, poslance a prvního polistopadového předsedu Československé akademie věd. Cílem výstavy bylo přiblížit ve světle historických pramenů nejen jeho životní osudy, ale i způsoby, jakými Wichterle reagoval na neustále se proměňující pracovní i společenské události. Archivní dokumenty a fotografie vybírali kurátoři výstavy Milena Josefovičová, Vlasta Mádlová a Tomáš W. Pavlíček z Wichterleho osobního fondu uloženého v Archivu Akademie věd ČR. První tři panely přiblížily začátek vědecké dráhy Otty Wichterleho na Vysoké škole chemicko-technologického inženýrství v Praze a ve zlínském výzkumu u Bati během 2. světové války. Když byl profesor Wichterle po čistkách v roce 1958 z vysoké školy vyhozen, poskytla mu Československá akademie věd možnost pokračovat ve výzkumu makromolekulárních látek, jako byl silon, syntetický kaučuk a jiné polyamidy. Čtyři výstavní panely proto přiblížily práci chemika v době, kdy se stal ředitelem Ústavu makromolekulární chemie a kdy byl

tohoto místa v roce 1969 z politických důvodů zbaven. Výstaveny byly také vzorky z výzkumu hydrofilních gelů a kontaktních čoček. Za připomenutí stojí rovněž Wichterleho politická činnost v průběhu Pražského jara. Wichterle byl jedním z prvních signatářů dokumentu Dva tisíce slov a stal se poslancem České národní rady. Další dva panely přiblížily nelehké období po roce 1938. Výstava byla zakončena zvolením Otty Wichterleho prvním polistopadovým předsedou Československé akademie věd.

Ocenění

V prostorách pražské Lannovy vily byly ve čtvrtek 17. října 2013 slavnostně předány ceny Badatelského a nadačního fondu Anny a Jaroslava Krejčích, udělované již třetím rokem mladým badatelům z oblasti humanitních věd. V letošním roce byla Cena Jaroslava Krejčího udělena dvěma filologům s výrazným historickým a kulturním záběrem. Prvním z nich byl klasický filolog Ivan Prchlík, odborný asistent Ústavu řeckých a latinských studií Filozofické fakulty UK, druhým laureátem se stal slavista Štefan Pilát, vědecký pracovník oddělení paleoslovenistiky a byzantologie Slovanského ústavu AV ČR, v. v. i., a pedagog Ústavu bohemistických studií FF UK.

Badatelský fond současně uděluje i Cenu za nejlepší literární práci z oblasti integrované společenské vědy určenou rovněž mladým autorům do 35 let. Za rok

2013 ji získal náš kolega Pavel Horák za monografii *Bohumil Laušman. Politický životopis*, vydanou roku 2012 v nakladatelství Mladá fronta.

Výzkumná činnost

V grantové soutěži v roce 2013 uspěl náš ústav jako navrhovatel u následujících grantových projektů:

Modernismus – Machar – Masaryk: myšlení, tvorba a jednání (řešitelka Helena Kokešová).

Projekt je příspěvkem k poznání stěžejní etapy utváření rané české moderny, během níž byly v polemických střetech formulovány hlavní zásady a v jejímž závěru došlo k názorové diferenciaci uvnitř mladé generace. Ústředním tématem výzkumu je oboustranně inspirovaný vztah mezi T. G. Masarykem a J. S. Macharem, a to v dobových intelektuálních, kulturních, literárních a politických souvislostech. Zaměřuje se na pojetí modernismu obou sledovaných osobností jako vůdčích představitelů literární, kulturní, vědecké i sociální kritiky a na proměnlivý vztah mezi jejich myšlením, tvorbou a jednáním. Vztahu mezi J. S. Macharem a T. G. Masarykem v kontextech raného českého modernismu bude věnována publikace, která bude obsahovat analytickou a dokumentační část. Tématem raného modernismu se bude v roce 2014 zabývat mezinárodní mezioborová konference uspořádaná u příležitosti 150. výročí Macharova narození.

Násilí ve střední Evropě za první světové války a v poválečné době. Srovnání rakouských a českých zemí (řešitel Rudolf Kučera).

Projekt se zaměřuje na komparativní dějiny násilí jako klíčového fenoménu rekonstrukce střední Evropy během první světové války a těsně po ní. Pozornost je věnována primárně českým a rakouským zemím a kulturním dějinám. Klíčovou otázkou je, jak byl význam tohoto fenoménu „zvládnut“ v rámci každodenního života prostřednictvím různých rituálních, legálních, sociálních či diskursivních praktik v čase, kdy násilí během první světové války kvantitativně narůstalo,

a následně v rámci nově se ustavujícího řádu těsně po konci války. Vznik nástupnických národních států po roce 1918 je chápán jako pokus znovu „zvládnout“ vykojení předchozích let v nových institucionálních a diskursivních podmínkách. Pro každou oblast byly vybrány dvě geografické a sociální arény. Praha a Vídeň reprezentují nejdůležitější městská centra, zatímco Liberec a Bolzano je doplňují jako menší centra s agrárním okolím a v neposlední řadě i jako zástupci etnické otázky, typické pro střední Evropu.

V grantové soutěži uspěl náš ústav také jako spolunavrhovatel následujících projektů:

Liberální společnost, nebo národní společenství? Sociální politika v Protektorátu Čechy a Morava 1939–1945 (spoluřešitelka Radka Šustrová).

Záměrem grantového projektu je zmapovat podobu, mechanismy prosazování a vývoj sociálně politických opatření v oblasti zaměstnanosti, bydlení, zdravotnictví, rodinné a vzdělávací politiky a sociálního pojištění na území Protektorátu Čechy a Morava v letech 1939–1945. V kontextu politiky Třetí říše tak bude výzkum zaměřen na nacionálně socialistické koncepty a plány v oblasti sociální politiky v protektorátu, realizaci sociálně politických opatření a na zpětnou vazbu ze strany protektorátní společnosti. Za současného reflektování institucionálního rámce budou řešitelé zkoumat především povahu sociálně politických opatření, postup při distribuci sociální podpory vůči jejím příjemcům z řad českého i německého obyvatelstva a zohlední též perspektivu každodenního rozměru sociální politiky. Koncept sociální politiky bude sledován v širších souvislostech řešení národnostní otázky v protektorátu (germanizace) a aplikace konceptu „národního společenství“ (Volksgemeinschaft).

Konstruování národní identity: Státní svátky za první Československé republiky (spoluřešitelka Dagmar Hájková).

Projekt analyzuje roli komemorací při konstruování, prosazování a vyjednávání československé státní identity mezi lety 1918–1938. Zaměřuje se na ustavení, funkce a reprezentace pěti svátků oficiálního československého státního kalendáře (Svátek práce, svátek mistra Jan Husa, svátek svatého Cyrila a Metoděje, svátek svatého Václava a den vzniku nezávislého státu). Řešitelé budou zjišťovat, jakým způsobem stát a různé instituce vytvářely a instrumentalizovaly státní narativy

pomocí tohoto státního kalendáře. Východiskem je předpoklad, že nové festivity Československé republiky byly rozvíjeny cíleně, programaticky a organizovaně, aby legitimizovaly nové poměry.

Scriptores. Písemná kultura a její tvůrci v pozdně středověkých Čechách 1300–1350 (spoluřešitelka Marta Hradilová).

Projekt Scriptores se zaměřuje na jeden ze segmentů písemné kultury, představovaný písaři textů, a zároveň jejich výtvoři, tedy písmi. Pozornost bude věnována písařům profesionálním i příležitostným, osobám z prostředí církevního i laického. Jejich prosopografické sledování umožní rozeznat jejich původ, vzdělání a společenské začlenění. Sledování jejich písem dovoří odhalit širší souvislosti rozvoje písemné kultury v pozdně středověkých Čechách, ať už pronikání cizích vlivů do kancelářských písem z prostředí papežské či císařské kanceláře nebo vliv importovaných rukopisů na rozvoj knižního písma. Sledované období cca 1300–1350 je v podstatě obdobím, které umožní zachytit písma a písaře před vznikem univerzity, kdy se plně prosazují gotická písma, zároveň však dochází k prudkému rozvoji písemné kultury v církevním prostředí (zejména v prostředí nových církevních řádů) i k nárůstu písemné produkce ve dvorském a šlechtickém prostředí a ve větší míře se objevují písemnosti v městském prostředí.

Společný projekt s Katedrou fotografie FAMU: Zhodnocení a interpretace fotografického fondu Archivu Akademie věd ČR

MÚA spravuje rozsáhlou fotosbíрку, ať už se jedná o rozsáhlé, relativně jednotné tematické celky fotografií, nebo fotografie a negativy, které jsou součástí jednotlivých osobních nebo institucionálních fondů v našem vlastnictví. Fotografický materiál byl bohužel zasažen povodní v roce 2002 a stav řady fotografií si vynucuje postupné restaurování. Vzhledem k časové, finanční i odborné náročnosti takové práce se jako ideální jevila nabídka Katedry fotografie FAMU na společný projekt, který by byl zaměřen na průzkum poškozených snímků, určení vhodného postupu oprav a finální restaurování, případně digitalizaci pro potřeby badatelské veřejnosti. Součástí projektu budou publikační výstupy, na nichž budou participovat naši zaměstnanci i studenti FAMU a které jednak popíší stav a strukturu naší fotosbírk, jednak zaznamenají způsoby rekonstrukce poškozených fotografií a jejich výslednou podobu.

Pětiletý projekt, který byl připraven na podzim 2013 a zahájen v lednu 2014, se zabývá průzkumem fyzického stavu fotografických fondů Archivu Akademie věd ČR a následným navržením a aplikací archivně korektního systému zpracování a odborné interpreta-

ce. Výsledkem bude modelové ošetření a zpracování uložených fotografických materiálů, analýza dat získaných při průzkumu fyzického stavu a vytvoření vhodných podmínek pro odbornou interpretaci zmíněného fotografického materiálu. Dosažené výsledky budou využity k optimalizaci odborné péče o fotografické materiály a k jejich většímu zpřístupnění pro badatelskou veřejnost, na konzervátorském pracovišti KF FAMU pro zkvalitnění výukového procesu, k získání reálných zkušeností s archivním prostředím a k prohloubení praktických dovedností studentů oboru. Vědecké výsledky (v oblasti základního výzkumu) budou uplatněny v podobě publikačních výstupů a k uspořádání vědecké konference. V oblasti aplikovaného výzkumu bude předložena certifikovaná metodika s tématem restaurování a konzervování fotografických materiálů (atlas poškození zaměřený na pozitivní fotografické materiály).

V současné době jsou na ústavu řešeny následující grantové projekty:

GA ČR, č. 13-09541S, **Univerzita Karlova a Československá akademie věd. Instituce vědy a vysoké školy v letech 1945–1968**, spoluřešitel Martin Franc

GA ČR, č. 13-29729S, **Ženská práce a moderní společnost v českých zemích**, spoluřešitelka Marie Bahenská

GA ČR, č. P410/12/0468, **Česká politická pravice v letech 1938–1945**, spoluřešitel Josef Tomeš

GA ČR, č. P406/12/P688, **Interpretace české moderny v německých časopisech 1880–1910**, řešitelka Lucie Merhautová

GA ČR, č. P405/10/0027, **Korpus kodikologických pramenů**, řešitel Pavel Brodský

GA ČR, č. P410/10/1273, **Edvard Beneš, Němci a Německo**, řešitel Richard Vašek

GA ČR, č. P410/12/P671, **Politiky židovské identity v českých zemích (1860–1938)**, řešitel Vít Strobach

GA ČR, č. P405/12/1412, **Soupis rukopisných bohemik ve vatikánské knihovně – knihovna Palatina**, řešitel Stanislav Petr

GA ČR, č. P410/12/1136, **T. G. Masaryk a Slované**, řešitel Vratislav Doubek

GA ČR, č. P410/11/1944, **Zápisy ze schůzí československé exilové vlády v Londýně 1943–1945**, spoluřešitel Jan Bílek

MÚA je partnerem projektu OPVK **Výzkum modelů reprezentací v literárních diskurzích**.

Archivní činnost

Archiv Akademie věd ČR, jehož akreditace byla potvrzena v roce 2007, se řadí mezi specializované archivy. Koordinuje předarchivní péči a dohlíží nad spisovou službou na pracovištích a v organizačních složkách AV ČR. Spravuje fondy týkající se dějin vědy a vědeckých institucí na našem území, osobní fondy vědců, umělecké sbírky a sbírky fotografií. Samostatně oddělení pečuje o písemnou pozůstalost Tomáše G. Masaryka, Edvarda Beneše, jejich rodinných příslušníků a nejbližších spolupracovníků. Všechna oddělení se kromě tradiční archivní práce a servisu pro badatele podílejí na vědecké činnosti ústavu, nejčastěji účastí v grantových projektech. Průběžně zpracovávané materiály jsou také významným zdrojem pramenů při vydávání edic nebo monografií a přípravě tematických výstav.

Náročnou součástí archivní práce byla v průběhu celého roku 2013 generální inventura, vyhlášená Odborem archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra ČR, která přispěla k detailnímu upřesnění stavu a aktuálního rozsahu našich fondů a sbírek. Přes četná omezení související se stavbou nového depozitáře, o kterých píšeme na jiném místě, pokračovala také běžná akviziční a skartační činnost, příprava studijních materiálů pro badatele a vznikly nové archivní pomůcky. Připraveny a následně Akademickou radou schváleny byly nové normy pro spisovou službu na pracovištích AV ČR. Služeb badatelny využilo v loňském roce 161 zájemců, z toho 27 zahraničních vědeckých pracovníků, kteří dohromady vykonali 476 návštěv. Připraveno pro ně bylo celkem 1836 objednávek.

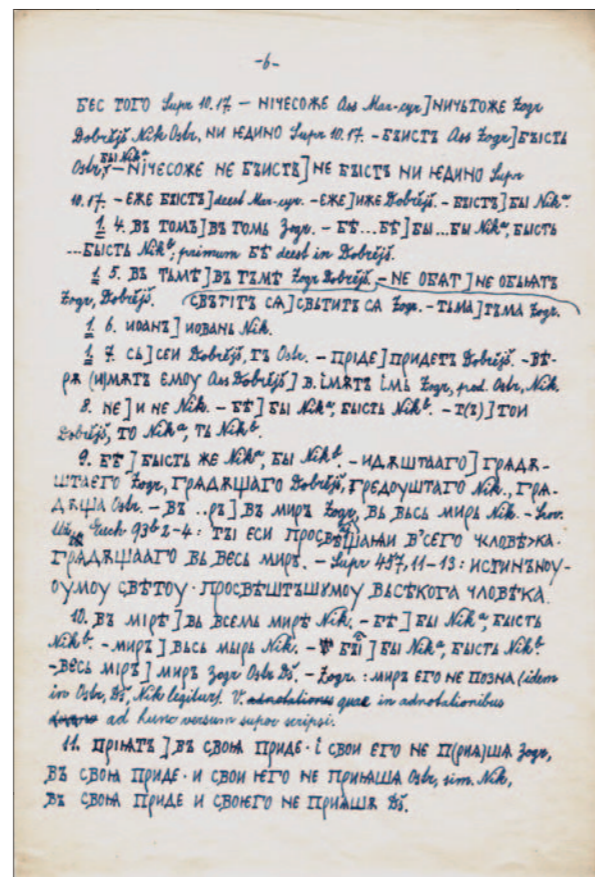
Archiv AV ČR evidoval k 31. 12. 2013 celkem 651 archivních fondů a sbírek v souhrnném rozsahu 5 251,67 bm. V rámci 11 skartačních řízení na osmi pracovištích AV ČR bylo posouzeno 117,91 bm dokumentů, z nichž 68,64 bm bylo vybráno jako archiválie k trvalému uložení. Archiválie většího rozsahu byly převzaty z Botanického ústavu AV ČR (47,50 bm), Geologického ústavu AV ČR (3,60 bm), Ústavu organické chemie a biochemie AV ČR (13,64) a Ústavu pro jazyk český AV ČR (2,55 bm), drobnější přírůstky byly získány z Rady vědeckých společností ČR (0,05 bm) a Ústavu fyzikální chemie a elektrochemie J. Heyrovského AV ČR (0,02 bm).

Mimo skartační řízení jsme získali celkem 29,29 bm archiválií, které zčásti doplnily stávající osobní fondy, ale podařilo se vytvořit také čtyři fondy zcela nové. Další materiály byly připojeny k existujícím osobním

fondům: Hamatová Eva (0,84 bm), Špét Jiří (0,58 bm) a Kubíček Ladislav (1,28 bm). Významně se rozrostl fond Jednota českých matematiků a fyziků, po jednání s vedením této společnosti bylo posouzeno a převzato 19,05 bm archiválií. Do seznamu našich osobních fondů se od loňského roku nově řadí Winters Stanley B. (0,36 bm) a Wurmová Jindřiška (0,12 bm). Obě pozůstalosti jsme získali darem od rodin, v případě historika S. B. Winterse k nám archiválie putovaly až ze zámoří.

Do podoby inventářů se podařilo zpracovat tři rozsáhlé a obsahově zajímavé fondy:

Kurz Josef (1901–1972); jazykověda, slavistika; profesor FF MU v Brně a FF UK v Praze, pracovník Slovanského ústavu, editor staroslověnských literárních památek a učebnic staroslověnštiny; fond obsahuje osobní korespondenci a přípravný materiál pro vědeckou činnost, jeho součástí jsou také archiválie z pozůstalosti Františka Pastrnka a Josefa Vajse.

Osobní fond Josef Kurz, poznámky k Assemanovu evangeliáři (kart. 11, inv. č. 609).

Šorm František (1913–1980); organická chemie; profesor Vysoké školy chemicko-technologické, ředitel Ústavu organické chemie a biochemie ČSAV, akademik a předseda ČSAV; fond obsahuje vědecké práce, referáty a projevy v ČSAV a v Národním shromáždění, přednášky v rozhlasu a televizi, výstřižky z novin a časopisů a projevy politického ladění, fotografie.

Ústav organické chemie a biochemie ČSAV (1953–1992); fond obsahuje zápisy z ústavní rady, personální agendu, plány vědecké práce a zprávy o jejich plnění, plány investic a strojního zařízení, styk se zahraničím (plány a hodnocení zahraničních styků, konference, cesty do zahraničí, návštěvy ze zahraničí), doklady o publikační činnosti, podací protokoly, podací protokoly tajné korespondence.

Za důležitou součást naší práce pokládáme restaurování archiválií nebo předmětů z uměleckých sbírek, na kterých je patrný zub času. V loňském roce jsme díky finančnímu příspěví AV ČR mohli zadat restaurování sady grafik Maxe Švabinského, který portrétoval členy ČAVU.

Třetího dubna 2013 navštívil náš ústav předseda Senátu PČR Milan Štěch v doprovodu senátorů Jiřího Čunka, Tomáše Grulichy a Miroslava Nenutla. V přítomnosti Jiřího Drahoše, předsedy AV ČR, se seznámili s vědeckou činností pracoviště a jím spravovanými archivními a knihovními fondy. Zájem patřil především archivu T. G. Masaryka a jeho knihovně (dnes cca 160.000 svazků). Senátoři ocenili jak odbornou péči a uložení historických fondů, tak způsoby zpřístup-

ňování díla zakladatele moderní české státnosti široké veřejnosti (ediční řady Spisy a Korespondence TGM). Současně vyslovili plnou podporu záměru katalogizace a zpřístupnění Masarykovy knihovny (ve vlastnictví Ústavu TGM, o. p. s., a správě MÚA).

Ines Koeltzsch: Dějiny úpadku? Židé na venkově a v malých městech v českých zemích v středoevropské srovnávací perspektivě (1867–1938)

*Ines Koeltzsch, která na našem ústavu pracuje od roku 2013, je známá i české odborné veřejnosti díky své monografii *Geteilte Kulturen. Eine Geschichte der tschechisch-jüdisch-deutschen Beziehungen in Prag (1918–1938)*. Ines Koeltzsch vystudovala moderní dějiny na TU Dresden a promovala v oboru historických a kulturních věd na FU Berlin. Přednášela na FU Berlin, New York University Prague, CET Academic Programs Prague a na univerzitě v Rezně. Badatelsky se zaměřuje na sociální a kulturní dějiny, dějiny měst a židovské dějiny*

střední Evropy 19. a 20. století a na teorii nacionalismu a multietnicity. V publikovaném textu představuje svůj aktuální badatelský projekt.

Jedním z nejrozšířenějších stereotypů o Židech moderní doby je, že Židé byli především měšťany. Již německo-židovský sociolog a sionista Arthur Ruppin ve své slavné studii z roku 1903 *Židé jako obyvatelé měst* konstatoval: „Židé bydlí většinou ve městech, a tato skutečnost se opakuje ve všech zemích.“ Toto chápání židovské urbanizace na přelomu 19. a 20. století výrazně ovlivňovalo historiky sociálních a kulturních dějin střední Evropy. V popředí jejich zájmu byla fascinace městem. Početné studie se zabývaly úspěchem a úskalími integrace Židů v prostředí evropských metropol období fin de siècle, resp. „židovským“ příspěvkem ke kulturnímu rozkvětu Vídně, Paříže, Berlína, Varšavy, Prahy či dalších evropských měst. Daleko menší zájem byl věnován Židům, kteří zůstávali ve venkovských

oblastech a skutečnosti, že stěhování nebylo zdaleka jednosměrné. Právě proto je stále aktuální otázka, zda byli venkovští Židé, kteří ještě v 19. století tvořili v Čechách a na Moravě většinu, skutečně tolik „zaostalí“.

Na rozdíl od dosavadního přístupu vycházím z hypotézy, že židovské obce na venkově a v malých městech ve střední Evropě byly na přelomu 19. a 20. století daleko méně homogenní a tradicionalistické, než jak se všeobecně předpokládá. Jedna z otázek proto zní, zda vesnice a malá města nelze pochopit jako laboratoře moderny v malém. Lidé, kteří odcházeli z venkovských a maloměstských oblastí do měst, si s sebou neodnášeli jenom své dosavadní zkušenosti, ale starali se díky zlepšující se dopravní a komunikační infrastruktuře o posilování kontaktů mezi venkovem a městem.

Na základě níže uvedených čtyř hlavních tematických polí chci sledovat sociální a kulturní proměny židovských obcí na venkově, především pak komplikovaný vztah mezi tradicionalitou a modernitou a vzrůstající provázanost mezi venkovem a městem. Mým cílem je přitom poukázat na nedostatečnost tradičních modelů, které modernu vykládají na základě protikladných párů jako venkovská zaostalost versus městská pokrokovost, autentický, tradiční a religiózní způsob života na venkově versus sekulární a moderní způsob života ve městech či venkovští versus měšťtí Židé.

Urbanizace a cesty stěhování

Migrace mezi venkovem a městem v 19. století a v prvních desetiletích století dvacátého nebyla specificky židovským jevem. Urbanizace Židů a nežidů se vzájemně lišily především svým tempem. Poměr mezi počtem židovského obyvatelstva na venkově a v středně velkých až velkých městech se začal měnit v důsledku postupného rušení nařízení, jež omezovala usídlování a volný pohyb Židů v letech 1848–1867. Zatímco až do poloviny 19. století tři čtvrtiny českých Židů bydlely ve vesnicích a malých venkovských městech, na přelomu století již žily až dvě třetiny ve městech s více než 10 tisíc obyvatel, z toho celkem 46% v Praze. Co se týče Moravy, žila převážná většina tamějších Židů původně v malých venkovských městech, odkud se později stěhovala do větších měst jako Brno nebo Moravská Os-

trava, kde se až do roku 1848 nesměli usazovat. Avšak nejdůležitější cíl stěhování moravských Židů se nacházel mimo země Koruny české, v metropoli habsburské monarchie, ve Vídni. Tyto rapidní demografické změny se odehrály také v jiných oblastech střední Evropy, zejména v německých zemích, v Haliči, ale také třeba (poněkud dříve) v Alsasku. Stěhování přitom neprobíhalo vždy přímočaře z vesnic do velkých měst. Mnohdy se jednalo i o přerušovanou či přechodnou migraci.

Sociální a kulturní změny

na venkově, interetnické vztahy

Ukončení procesu emancipace v době industrializace, urbanizace, sekularizace a nacionalizace provázely dlouhodobě změny způsobu života venkovských Židů, jejich náboženských a kulturních tradic a také vztahů s většinovou společností. Tyto změny se vyznačovaly mimo jiné rostoucí provázaností mezi vesnicí a malým venkovským městem na jedné straně a středně velkým či velkým městem na straně druhé. Výraznou roli zde sehrála nová infrastruktura, především napojení na železniční síť. Ta vytvářela lepší přístup ke vzdělání, pracovní možnosti a majetkovému růstu a vybízela ke stěhování všechny skupiny obyvatelstva. Zároveň s tím se měnila pozice Židů v ekonomice venkovských oblastí. Šířící se družstevní hnutí přebíralo jejich role obchodníků a malých živnostníků, které hráli v předmoderních venkovských společenstvích. Zde je potřeba prozkoumat, zda tyto procesy byly vyvolány pouze hospodářskými krizemi, anebo šlo o souhru nacionalizačních faktorů a vlivu moderního antisemitismu.

Po „exodu“

Otázka, na kterou výzkum dějin urbanizace a migrace dosud nenašel uspokojivou odpověď, se týká toho, jaké důsledky mělo stěhování pro opuštěná místa. Kdo převzal hospodářské pozice, infrastrukturu a majetek židovských vystěhovalců? Jaké bylo nové využití někdejších židovských modliteben, školských a obecních budov či manufaktur? Někdejší venkovské synagogy se často měnily na tělocvičny, obytné domy anebo (hlavně po roce 1918) modlitebny nové Československé církve. V této souvislosti by bylo potřeba ověřit tezi Hugo Golda, moravsko-židovského novináře a historika původem z Vídně. Ten ve 20. a 30. letech na svých cestách po českém a moravském venkově pozoroval, jak se „poskromně zachovalé zbytky bez veškeré piety, nikým nepovšimnuty povalují a cenné poklady jsou neodborným zacházením vydány napospas zkáze“.

Co zůstává? Venkovští Židé v kulturní paměti před holokaustem

Kromě tempa urbanizace bylo stěhování Židů z venkova do měst specifické především způsobem, jakým bylo vnímáno. Kromě již zmiňované fascinace městem se

u části středoevropských Židů rozvíjelo také povědomí nutnosti uchovat venkovský způsob života v kulturní paměti. Toto povědomí nacházelo vyjádření již v žánru příběhů z ghetta a z prostředí vesnických Židů z poloviny 19. století (srovnatelným s vyprávěními o štetlu v jidiš), který se rozvíjel v německé, francouzské, české nebo v polské literatuře. Dále se šířilo etnografickými projekty ze začátku 20. století, které byly často východiskem pro zakládání židovských muzeálních společností a památkovou péči. Tyto vzpomínkové iniciativy provázela nostalgie, která neznamenala naivní touhu po návratu, ale většinou vědomí nemožnosti návratu do skutečných nebo fiktivních vesnic a venkovských měst. V tomto smyslu je nutné číst citát z povídky Vojtěcha Rakouse *Poslední dva* jako satirické vyjádření této nemožnosti návratu: „Až tahle židovská nemoc [epidemie stěhování] přijde do měst, zase se budou židé stěhovat do vesnic.“ Velmi rozšířený motiv nostalgie byl důsledkem změn ve vnímání času a prostoru a nového historického vědomí v moderní společnosti a stal se neodmyslitelnou součástí židovské kulturní

paměti, která ovlivnila individuální způsoby vzpomínání na venkovské Židy a jejich stěhování do měst.

Metody a prameny

Jak vyplývá již z výše uvedených čtyř tematických polí, kombinují ve svém výzkumu sociální a kulturněhistorické metody. Zvláštní pozornosti si zasluhuje mikrohistorická analýza židovských prostorů ve venkovských oblastech a na maloměstě, na rozdíl od dosavadního lokálněhistorického výzkumu však není záměrem psát dějiny úpadku či zániku jednotlivých židovských obcí. Kromě pramenů židovských obcí v Archivu Židovského muzea v Praze pracuji i s prameny ústředních, regionálních i lokálních úřadů, s pozůstalostmi, publicistickými, autobiografickými a literárními prameny.

Rozhovor: Otto Wichterle v archivních dokumentech

Ve dnech 2. až 31. října 2013 si mohli zájemci z řad široké veřejnosti prohlédnout ve foyer hlavní budovy Akademie věd ČR na Národní třídě výstavu o předním českém chemikovi. Připravil ji náš ústav ve spolupráci s Ústavem makromolekulární chemie, v. v. i., a Střediskem společných činností, v. v. i. Záštitu nad výstavou převzal předseda AV ČR Jiří Drahoš. Archivní dokumenty a fotografie z Wichterleho osobního fondu vybírali kurátoři výstavy a naši kolegové Milena Josefovičová, Vlasta Mádllová a Tomáš W. Pavlíček. Právě jich jsme se ptali na okolnosti, které výstavu od prvotního nápadu až k závěrečné realizaci provázely, a na záležitosti spjaté s životem a dílem Otty Wichterleho.

Otto Wichterle (1913–1998) patří mezi zakladatele makromolekulární organické chemie, jeho vynálezy vedly ke zdokonalení a celosvětovému rozšíření měkkých kontaktních čoček, proslavil se také objevem umělého polyamidového vlákna – silonu. Byl však také uznávaným pedagogem, akademikem a veřejně angažovaným vědcem. V roce dvojího wichterlovského jubilea se vzpomínkových akcí objevila celá řada. Nebylo asi snadné najít pro plánovanou výstavu originální prvky. V čem jste se chtěli odlišit od ostatních?

MJ: Nemuseli jsme vlastně nic zvláštního vymýšlet, jednoduše jsme se rozhodli vyjít z osobního fondu Otty Wichterle. Jako archiváři pracujeme s autentickými dokumenty a fotografiemi, obzvláště dosud nepublikovanými, a jsme rádi, když můžeme jejich prostřednictvím

nabídnout neotřelý pohled na tak známou a významnou osobnost, jako byl Otto Wichterle. Podle reakcí pamětníků a zasvěcených účastníků vernisáže se nám to snad podařilo. Systematičnost původce je znát také v jeho osobním fondu. Písemnosti si uchovával v tematických souborech, které se vcelku kryjí s kapitolami jeho Vzpomínek.

VM: Snažili jsme se využít provázanosti knižních Vzpomínek a archivního fondu i na výstavních panelech. Namísto našich doprovodných textů měl návštěvník možnost sám vnímat, jakým způsobem se Wichterle vyjadřoval v dopisech či zprávách a jak později reflektoval některé okamžiky své pracovní kariéry i osobního života.

Můžete podrobněji charakterizovat vystavené exponáty?

TWP: Trojrozměrné exponáty zapůjčené Ústavem makromolekulární chemie měly demonstrovat, jak vypadá polymerní HEMA-gel používaný na výrobu čoček. Názorně byl předveden rozdíl mezi čočkami vyrobenými odléváním a soustružením. Paní Linda Wichterlová zapůjčila z ocenění svého manžela Javalovu medaili z Japonska nebo zlatý klíč, který Wichterle dostal jako čestný člen Americké chemické společnosti.

VM: Ale hlavním těžištěm výstavy byly písemné dokumenty. Vybrali jsme například reprodukci portrétu Otty Wichterleho v dětském věku od jeho sestry, pozdější sochařky Hany Stefanové. Zajímavý je i příběh fotografie z návštěvy novomanželů Wichterlových u prof. Votočka v Senohrabech, kteří pár dní před Mnichovem sprádali plány na studijní cestu do Francie. S tím (ač nepřímou) kontrastuje korespondenční lístek Otty Wichterleho, když byl vězněn gestapem. Několik panelů představilo jeho veřejnou a politickou činnost v průběhu Pražského jara a následné represe. Bohatá korespondence ukázala, jak složitě a přitom s nadhledem omlouval po roce 1969 svou nepřítomnost na celosvětových kongresech chemiků a oftalmologů, kteří ho pokládali za vědeckou kapacitu. Naproti tomu v ČSAV mu opakovaně hrozilo neprodloužení pracovní smlouvy a než nastoupil do důchodu, nebyly mu cesty do zahraničí povolovány.

Jak bohatá a rozmanitá je Wichterleho pozůstalost uložená v MÚA?

MJ: Wichterlův osobní fond patří k menším fondům

(20 kartonů), ale našťastí obsahuje podstatné doklady k celé jeho životní a pracovní dráze. Vlastní texty odrážejí jeho postoje – schopnost projevovat své názory bez kalkulu a kličkování, ovšem i jistou tvrdost, náročnost, kritičnost. Vzpomínám, jak jsem před 30 lety, coby tzv. pomocná vědecká síla v Ústředním archivu ČSAV, fascinovaně četla jeho výroční zprávy, ve kterých rekapituloval, kam všude byl zván do světa, ale nebylo mu umožněno vycestovat. A s čím mezitím experimentoval doma na Merkuru v kuchyni.

Součástí přípravných prací byla jednání s rodinou Wichterlových a profesorem Rudolfem Zahradníkem, jedním z jeho žáků i kolegů. Soudě podle vzpomínek, které zazněly na vernisáži výstavy, musela být tato setkání více než zajímavá.

VM: Velký ohlas vyvolal mezi návštěvníky (žáky Otty Wichterleho) rozřazovací test obecných znalostí, určený studentům 1. ročníku VŠCHT. Profesor Zahradník v této souvislosti vzpomínal, že Wichterle byl přísný pedagog, ale zároveň měl ke studentům individuální přístup a jednal s nimi jako s kolegy.

TWP: Na vernisáž jsme pozvali také paní Lindu Wichterlovou, která je neobyčejně skromná a stále vitální. Potěšilo ji, že díky výstavě si připomněla starší období společného života, protože sama si spíše vybavuje, jak její muž vypadal v důchodu, kdy konečně trávil více času doma.

Otto Wichterle velmi živě a bezprostředně reagoval na proměňující se veřejné dění, otevřeně sděloval své názory na dobové události v politice, společnosti, kultuře i vědě. Jak dokázal skloubit ryze vědeckou práci s takovou občanskou angažovaností a jaké problémy mu jeho otevřenost přinášela?

MJ: Domnívám se, že Otto Wichterle reprezentuje dnes vzácný typ společensky angažovaného úspěšného (!) vědce, na jehož činnosti lze názorně demonstrovat provázanost základního a aplikovaného výzkumu. Jistě v tom hrál roli jeho původ a výchova, v tomto směru jako by byl ze „staré školy“. Na druhé straně normalizační perzekuce, kterou si „vysloužil“ a která jej do značné míry izolovala od vědeckého života, může vzbuzovat námitku, není-li to příliš vysoká cena a zda politická aktivita pro vědce tudíž není příliš velké riziko. Univerzální odpověď neexistuje, ale (nejen) úspěšní spolupracovníci a žáci pana profesora svým respektem k jeho životu a činům dokazují, že jeho mnohostrannost stále inspiruje. Jako první polistopadový předseda ČSAV se velmi angažoval při hledání nových forem uspořádání a hodnocení vědy. Bohužel, i tehdy narážel na nepochopení a neochotu politiků vážně se zabývat touto otázkou.

Vraťme se k tématu Wichterle-vědec. Po čistkách

Otto Wichterle
v archivních dokumentech

Výstava u příležitosti
100. výročí narození

2.–31. října 2013

foyer budovy
Akademie věd ČR
Národní 3, Praha 1

Výstavu pořádá Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i., ve spolupráci s Ústavem makromolekulární chemie AV ČR, v. v. i., a Střediskem společných činností AV ČR, v. v. i.
Záštitu nad výstavou převzal předseda AV ČR prof. Ing. Jiří Drahoš, DrSc., Dr. h. c.

AKADÉMIE VĚD
ČESKÉ REPUBLIKY

mua

ASC

v roce 1958 byl vyhozen z vysoké školy a možnost pokračovat ve výzkumu mu tehdy poskytla právě Československá akademie věd. Můžete přiblížit jeho působení v této instituci a nejvýznamnější výsledky, kterých dosáhl?

TWP: V ČSAV dostal Wichterle příležitost vybudovat moderní pracoviště zabývající se výzkumem polymerů. Výstava připomněla organizační schopnosti Otty Wichterleho ve vedení Ústavu makromolekulární chemie. Sem přivedl řadu svých žáků. Nový ústav si brzo získal celosvětové uznání. Wichterle totiž už v r. 1957 zorganizoval v Praze mezinárodní sympozium makromolekulární chemie.

VM: Kromě svých povinností ředitele pracoval na vývoji kontaktních čoček a pokračoval v něm i poté, když byl v r. 1969 ředitelského místa zbaven. Vedle čoček se ústav zabýval a dodnes zabývá spíše jinými oblastmi makromolekulární chemie, která má své využití ve výrobě konstrukčních materiálů, ale i v lékařství a farmacii.

TWP: Význam vědeckého přínosu O. W. jsme sledovali i na ohlasu, který vyvolala vernisáž výstavy v českých i zahraničních médiích.

Výběrová anotovaná bibliografie*

Pavel **Brodský**, *Rukopis Mater verborum jako problém paleografický, kodikologický i umělecko-historický*, Historia Slavorum Occidentis 2013, 139–145.

V Národním muzeu v Praze je uložen rukopis Mater verborum ze 13. století, pozoruhodný obsahově, kodikologicky a paleograficky, stejně jako kvalitní malířskou výzdobou. Do Čech se text dostal asi ve 12. století; zde byl doplněn českými glosami. Kodex Národního muzea ale obsahuje i glosy novější, padělané v 19. století rukou Václava Hanky, který též doplnil smyšlená slovanská jména iluminátora a písaře a smyšlenou dataci do roku 1102. Navíc se pokusil dokázat, že rukopis obsahuje doklady o slovanských obrazech. V textu se objevují jména hlavních antických božstev; Hanka doplnil jejich slovanské ekvivalenty, aby dokázal přímý vztah obou mytologií. Ve skutečnosti bohatě zdobený titulní list s komplikovanou ikonografií nemá s pohanskou modloslužbou nic společného, ale je naopak oslavou vítězství křesťanství nad pohanstvím.

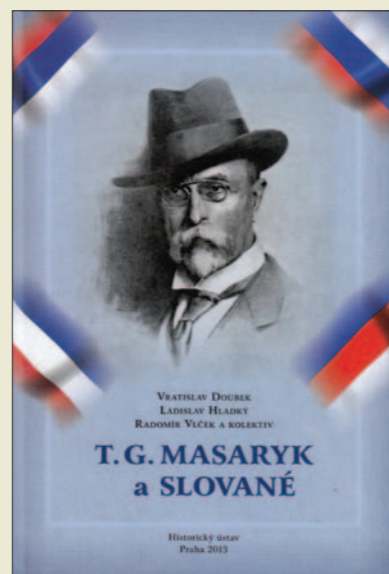
Pavel **Brodský** – Marta **Hradilová** – Martina **Hrdinová** – Stanislav **Petr** – Marie **Tošnerová**, *Sbírka rukopisných zlomků ve Státním okresním archivu v Kutné Hoře*, Studie o rukopisech 43 (2013), 207–248.

Příspěvek se zabývá sbírkou rukopisných zlomků uloženou ve Státním okresním archivu v Kutné Hoře. Sbírka obsahuje 63 vesměs pergamenových zlomků ze 13.–16. století, sňatých zpravidla z vazeb městských knih. Jde převážně o zlomky liturgických rukopisů, bible či biblických komentářů, ale

jsou dochovány i zlomky kanonicko-právních textů, zlomek synodálních statut či hagiografické texty.

Ladislav Hladký – Vratislav **Doubek** – Radomír Vlček a kol., *T. G. Masaryk a Slované*, Praha 2013.

Kolektivní monografie se zabývá otázkou vztahu T. G. Masaryka k ideologii slovanství a k jednotlivým slovanským národům. Publikace obsahuje celkem 26 původ-

ních studií od historiků z devíti zemí. Podrobně jsou zde zmapovány Masarykovy kontakty s Rusy, Ukrajinci, Poláky, Slováky, národy bývalé Jugoslávie a Bulhary. Značná pozornost je v knize věnována také současným posunům a proměnám ve vnímání a hodnocení osobnosti T. G. Masaryka v jednotlivých slovanských státech.

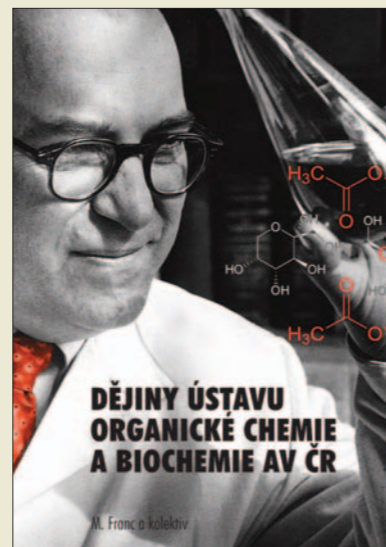
Martin **Franc**, „Czech chocolate is the best!“ *Nationalism in the Food Industry in the Czech Lands around the Year 1900*. In: The Food Industries of Europe in the Nineteenth

and Twentieth Centuries, Farnham 2013, 107–118.

Podobně jako v jiných oblastech společenského života na přelomu 19. a 20. století se česko-německý konflikt vyhroutil i mezi potravinářskými podniky. Jedním z důsledků bylo i využívání národních motivů v reklamních kampaních. Mezi českými společnostmi to byla především Maršnerova továrna na orientální cukrovinky, která vynikla v používání národních motivů. Docházelo také k řadě vyhrcovaných konfliktů v případě výrobků, tradičně spojovaných s českými zeměmi, jako bylo pivo. Zvláštním případem používání národních a státních motivů byla vlastenecká propaganda během první světové války.

Martin **Franc** – Zdeněk Havlas, – Jiří Šoukal, *Dějiny Ústavu organické chemie a biochemie AV ČR*, Praha 2013.

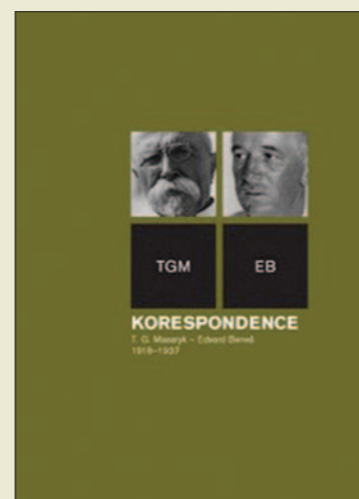
Kniha se zabývá dějinami jednoho z nejvýznamnějších ústavů AV ČR od jeho počátků až do současnosti. První část tvoří dějiny samot-

ného ústavu, druhá pak obsahuje životopisné medailonky významných představitelů nejstarší generace vědeckých pracovníků ústavu a všech ředitelů pracoviště. Zároveň je zde načrtnut kolektivní portrét zakladatelské generace ústavu.

Dagmar **Hájková** – Vlasta **Quagliatová** – Richard **Vašek**, *Korespondence T. G. Masaryk – Edvard Beneš. 1918–1937*, Praha 2013.

Edice korespondence T. G. Masaryka a Edvarda Beneše z let 1918–1937 navazuje na první svazek je-

jich vzájemné korespondence z doby první světové války. Jde o další svazek ediční řady Korespondence TGM. Má stejnou strukturu a ediční zásady jako předchozí svazky. Kniha obsahuje úvodní studii, ediční poznámku, vlastní edici korespondence (324 položek), jmenný rejstřík, ilustrace, anglické resumé a seznam editovaných dopisů.

Dagmar **Hájková**, *Vražda v hotelu Metropol. Mohla Masarykova smrt zamezit rozpadu Rakousko-Uherska?* In: Historie na rozcestí. Jak mohly dopadnout osudové chvíle Československa, Brno 2013, 25–57.

Studie je založena na hypotetickém scénáři, že T. G. Masaryk byl zabit v revolučním Rusku na podzim 1917. Autorka popisuje možné eventuality vývoje v zahraničním odbojovém hnutí po kontrafaktuální Masarykově smrti. Sleduje spory

o vedoucí postavení v hnutí o nezávislost mezi Edvardem Benešem, Milanem Rastislavem Štefánikem a Karlem Perglerem. Argumentuje, že Masarykova smrt by byla využita jako symbol vítězného boje za nezávislý československý stát. Na základě mezinárodního politického kontextu a vývoje na frontách dochází k závěru, že by se habsburská monarchie stejně rozpadla. Příspěvek je zakončen krátkým přehledem možného vývoje v nově založené československé „Masarykově republice“ bez Masaryka pod vedením národně demokratického politika Karla Kramáře.

Marta **Hradilová**, *Italština v knihovně kapucínského konventu na Hradčanech*. In: Libri magistri muti sunt. Pocta Jaroslavě Kašparové, Praha 2013, 335–346.

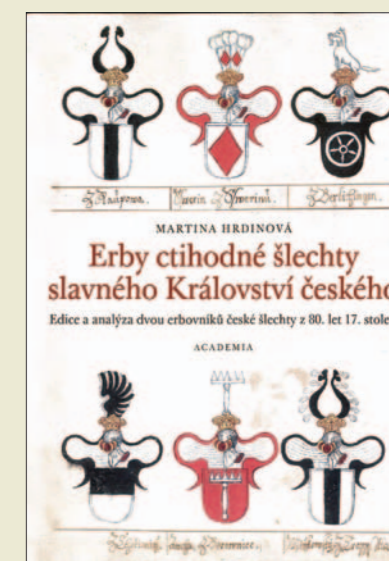
Studie se zabývá jazykovým složením knih v kapucínského konventu v Praze na Hradčanech. Protože většinu původního osazenstva konventu tvořili rodilí Italové, jsou v knihovně kromě latinských a německých knih dochovány i knihy v italštině. Zatímco podle katalogu knihovny z roku 1675 bylo v knihovně 245 svazků v italštině, v roce 1850 vzrostl jejich počet až na 450 kusů, převážně homiletické a teologické literatury, ale nechyběly ani práce historické, filozofické či literární.

Marta **Hradilová**, *Katalogy knihovny chebských františkánů*. In: Libri catenati Egrenses. Knihy a knihovna chebských františkánů v pozdním středověku a raném novověku, Praha 2013, 201–212.

Studie se zabývá dochovanými katalogy chebské františkánské knihovny, které umožňují sledovat vývoj knižního fondu od počátku 17. století až do 19. století. Z katalogu z roku 1635 je navíc zřejmé, že v té době byla ještě část knih (140 svazků) uložena na čtecích pultech, ke kterým byly připoutané řetězy tzv. libri catenati.

Martina **Hrdinová**, *Erby ctihodné šlechty slavného Království českého. Edice a analýza dvou erbovníků české šlechty z 80. let 17. století*, Praha 2013.

Dva heraldické rukopisy z rodového archivu Vratislavů z Mitrovic byly od svého vzniku dislokované daleko od center bádání a o jejich existenci věděla pouze úzká skupina badatelů. I když obsahují přes 2000 kolorovaných erbů, nebyly nikdy prozkoumány z hlediska autorství, datace nebo analýzy obsahu. Celostránková obrazová edice přináší výsledky kodikologického a heraldického rozboru s určením více než 950 českých, moravských a slezských rodů, jimž erby patřily. Dále se zabývá osobnostmi jejich tvůrců – Kryštofem Vilémem Harantem z Polžic a Bezdruzic (1617–1691) a Václavem Ignácem Vratislavem z Mitrovic (1645–1728), rekonstruuje pramennou základnu

erbovníků a zahrnuje i genealogicko-heraldické výzkumy dalších badatelů druhé poloviny 17. století. Textovým, obrazovým i databázovým zpracováním erbovníků s možností podrobného vyhledávání zpřístupňuje důležitý pramen pro českou šlechtickou heraldiku 15.–17. století.

Jan **Chodějovský**, *Osobní fond akademika Jiřího Horáka – jeho struktura*

* kmenoví zaměstnanci MÚA AV ČR jsou vyznačeni tučně

ra a možnosti využití. In: Slavista Jiří Horák v kontexte literatury a folklóru I–II, Brno 2012, 211–222.

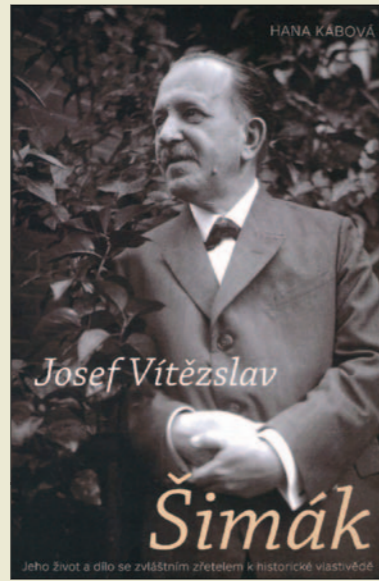
Osobní fond akademika Jiřího Horáka je jedním z největších a nejvýznamnějších osobních fondů uložených v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR. V jeho 144 kartonech se nacházejí dokumenty pokrývající téměř všechny oblasti Horákovy profesního i osobního života. Je uspořádán a zpracován podle metodiky užívané pro osobní fondy a opatřen podrobným inventářem. Kapitola představuje tento fond coby bohatý zdroj informací a dokumentů o životě akademika Horáka stejně jako jeho vědecké kariéře, jeho kontaktech s kolegy po celém světě, působení ve funkci ředitele Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV nebo československého vyslance v Moskvě. Opomenout nelze ani materiály představující výsledek Horákovy dlouholeté sběratelské činnosti. Tyto dokumenty umožňují dalším výzkumníkům pochopit metodiku Horákovy vědecké práce a mohou posloužit jako hodnotný studijní materiál pro ty, kteří se věnují srovnávacím dějinám slovanských literatur, etnografii nebo folkloristice.

Hana Kábová, *Josef Vítězslav Šimák jako editor v korespondenci s Josefem Vojtěchem Krouským (1930–1934)*, Práce z dějin Akademie věd 5/2 (2013), 207–236.

Předkládaná edice přináší 22 kusů korespondence, které si v letech 1930–1934 vyměnili historik Josef Vítězslav Šimák a katusický sedlák Josef Vojtěch Krouský. Je zajímavým příspěvkem k poznání Šimákovy ediční práce.

Hana Kábová, *Josef Vítězslav Šimák. Jeho život a dílo se zvláštním zřetelem k historické vlastivědě*, České Budějovice – Pelhřimov 2013.

Na základě dosud nevyužitých archivních pramenů vznikl životopis historika J. V. Šimáka (1870 Tur-

nov – 1941 Praha), roku 1904 habilitovaného pro obor českých dějin na Karlo-Ferdinandově univerzitě, od roku 1921 prvního řádného profesora historické vlastivědy československého státu Univerzity Karlovy. Sleduje Šimákovu profesní dráhu na univerzitě, jeho bohaté publikační aktivity. Součástí monografie je Šimákova bibliografie čítající na 1300 záznamů, zvláštní pozornost věnuje jeho popularizačním přednáškám (v knize je otištěn jejich soupis), působení v rodném kraji (Turnovsko, Mnichovohradištsko) a obecně na poli historické vlastivědy. Šimákův chronologicko-tematicky strukturovaný životopis vyzvedá historikovy metodické podněty v organizaci historické práce a charakterizuje jeho koncept historické vlastivědy v dobových souvislostech. Je příspěvkem k poznání významné osobnosti české historiografie konce 19. a první poloviny 20. století.

Dagmar Hájková – Eva Kalivodová, *Deníky Edvarda a Hany Benešových z období první světové války (1915–1918)*, Praha 2013.

Edice předkládá veřejnosti denníkové záznamy Edvarda Beneše a Hany Benešové z let 1915–1918. Edvard Beneš po boku T. G. Masaryka a M. R. Štefánika se pozvolna dostával do vedení českosloven-

ského zahraničního odboje v Paříži a trpělivě získával pozice v akademickém, žurnalistickém, diplomatickém a politickém světě. Jeho žena Hana zůstala v Praze a byla zatčena v tzv. knoflíkové aféře na podzim 1915. Až do ledna 1917 byla vězněna ve Vídni a po svém propuštění žila převážně na českém venkově každodenní starostí o obživu. O svém životě za války sepsala krátké, ale zajímavé svědectví, které je kontrastním pandánem k poznámkám jejího manžela. Ten naopak žil především politikou a jeho převážně stenografované diáře jsou zaplněny známými i zapome-

nutými jmény z politického a společenského života západní Evropy. Díky dosud neznámým zápisům můžeme sledovat nejen Benešovu cestu na výsluní evropské politiky, ale i vývoj jeho vztahů s nejbližšími spolupracovníky.

Hana Klínková, *Antonína Koniáše druhý život v životě a díle Josefa Váchala*. In: Krátké věčné spasení upamatování. K životu a době jezuitů Antonína Koniáše, Praha 2013, 107–133.

Hana Klínková, *Anna Auředníčková. Život ve znamení služby vlasti a české kultury*. In: Vzkyzy domů. Příběhy Čechů, kteří odešli do

zahraničí (emigrace a exil 1848–1989), Praha 2012, 138–146.

Kapitola se věnuje životu a dílu Anny Auředníčkové (1873–1957), překladatelky, progagátorky české literatury v zahraničí, především v Rakousku a Německu. V letech 1902–1938 žila ve Vídni a poté v Praze s tříletým intermezdem nuceného pobytu v Terezíně v letech 1942–1945. Účastnila se spolkového života a dobročinné práce. Ve Vídni se zapojila do mezinárodního ženského hnutí a do činnosti Kulturbundu. Byla autorkou antologie české literatury *Dreißig tschechische Erzähler* (1932) a vzpomínkové knihy *Tři léta v Terezíně* (1945). Za svou činnost obdržela v roce 1928 Řád Bílého lva.

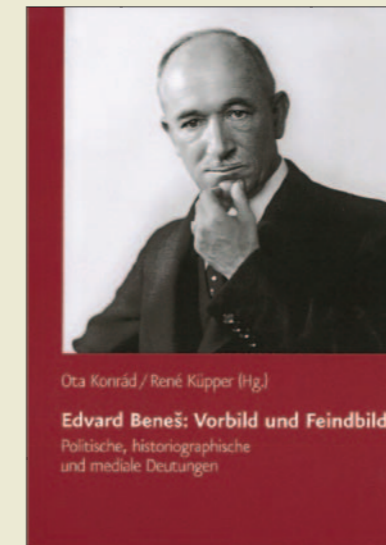
Ines Koeltzsch, *„Ich quatsche nur herum und niemand versteht mich“: Jazyková politika pražského magistrátu a každodenní jazyková praxe v Praze za první republiky*, Slovo a smysl 10/19 (2013), 13–28.

Článek se ve své první části zabývá nacionalizací městské společnosti v Praze od konce 19. století a zejména za první republiky na příkladě jazykové politiky pražského magistrátu. Tento proces, který neprobíhal přímočaře a byl často předmětem sporů, se po roce 1918 dále radikalizoval. To se může na první pohled jevit paradoxně, protože čeští nacionalisté dosáhli svého cíle: založili národní stát, jehož centrem byla Praha. Proč se jazyková otázka po vzniku republiky nadále dynamicky rozvíjela? Článek se dále zabývá konfrontací mezi pokusy o nacionalizaci veřejného prostoru a každodenní realitou městské společnosti. Sleduje reakce pražské veřejnosti na jazykový konflikt a každodenní jazykovou praxi v meziválečné Praze.

Ota Konrád – R. Küpper, – Eva Kalivodová – M. Alexander – M. Šepták – M. Šmíd – P. M. Majewski – D. Brandes – V. Smetana – Michal Pehr – M. Hauner – Pavel Horák

– Josef Tomeš – Richard Vašek – V. Sommer – P. Bednařík – A. Hudek – K. E. Franzen – T. Weger – Miroslav Kunštát, *Edvard Beneš: Vorbild und Feindbild. Politische, historiographische und mediale Deutungen*, Göttingen 2013.

Publikace se věnuje různorodým reflexím politiky a osobnosti Edvarda Beneše od první světové války až do současnosti. Jejím cílem je

prispět k zveřejnění diskuse o Edvardu Benešovi a jeho politickém působení, které je v Německu často zužováno pouze na tzv. Benešovy dekrety a poválečné vyhnání Němců z Československa. Záměrem přitom není „očistit“ obraz Edvarda Beneše, aby se ke slovu dostala jeho domnělá pravá tvář. Cílem je spíše upozornit na nevyhnutelnost, s jakou jsou všechny interpretace politických osobností a jeho činností zlomkovité a perspektivní. Poukaz na historickou, politickou, ideologickou, konfesijní a národní podmíněnost soudů o minulosti může zpochybnit jejich nároky na to být tou jedinou správnou interpretací.

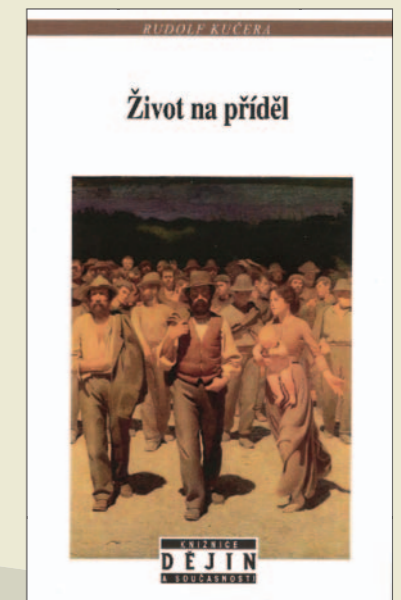
Rudolf Kučera, *Entbehrung und Nationalismus. Die Erfahrung der tschechischer Soldaten der österreichisch-ungarischen Armee 1914–1918*. In: *Jenseits des Schützengrabens. Der Erste Weltkrieg im Osten:*

Erfahrung – Wahrnehmung – Kontext, Wien 2013, 121–137.

Kapitola se zabývá zkušeností českých vojáků v první světové válce. Studie, připravená především na základě ego dokumentů, ukazuje, že konfliktní linie mezi hlavními národnostmi monarchie v c. a k. armádě nabývaly na ostroiti teprve v souvislosti s válečnou zkušeností.

Rudolf Kučera, *Život na příděl. Válečná každodennost a politiky dělnické třídy v českých zemích 1914–1918*, Praha 2013.

Jak proměnil válečný kontext každodenní život statisíců dělníků v českých továrnách? Jaké nové významy dostávaly v prostředí akutního materiálního nedostatku základní aspekty lidského života, jako např. kde, jak a co jíst nebo v jakých podmínkách a s kým pracovat? Jak proměnila totální válka organizovaný dělnický kolektiv? Kniha sleduje tyto a podobné otázky ve čtyřech základních sférách válečného dělnického života,

a to sice ve sféře konzumace potravin, výkonu průmyslové práce, ve sféře genderových vztahů a ve sféře sociálních protestů, které se s postupující válkou stávaly čím dál více běžným koloritem většiny českých měst.

Vojtěch Novotný – Martin Vaňáč – Miroslav Kunštát, *Biografický slovník katolických teologických fakult v Praze 1891–1990*, Praha 2013.

Slovník sleduje historický a prosopografický vývoj, jímž prošla teologická fakulta pražské univerzity v letech 1891–1990. Je složen ze tří samostatných částí: Martin Vaňáč: Teologická fakulta české univerzity v Praze (1891–1950), Vojtěch Novotný: Cyrilometodějská bohoslovecká fakulta v Praze (1950–1990) a Miroslav Kunštát: Teologická fakulta německé univerzity v Praze (1882/

91–1945). Snahou autorů bylo oživit vzpomínku na řadu často neprávem zapomenutých osobností a připomenout touto formou někdejší unikátní dvojjednotnost katolické církve v českých zemích, která se navzdory nadnárodně založeným, předmoderním institucím a strukturám stále více ubírala odlišnými cestami. Katolicismus sudetoněmecký směřoval ze sterilního austrokatolického „zajetí“ do lůna nábožensky i teologicky dynamické církve německé (silný exogenní náraz let 1938–1945 tento proces násilně urychlil), katolicismus český pak do specifické diasporní situace extrémně sekulární poválečné společnosti.

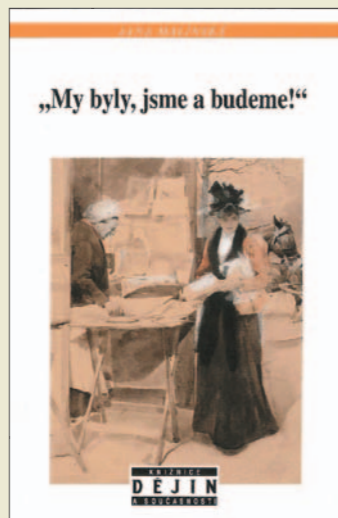
Martin Franc – Vlasta Mádlová, *Dějiny Akademie věd ČR v obrazech*, Praha 2013.

Kniha za pomoci rozsáhlého ikonografického materiálu pro-

vádí čtenáře světem české mimo-univerzitní vědy od 18. století až po současnost. Hlavní pozornost autoři zaměřili na Akademii věd České republiky a její nejvýznamnější předchůdce, ať již se jednalo o Československou akademii věd fungující v letech 1953–1992 nebo o starší instituce, jako byla Česká akademie věd a umění založená již v roce 1890 nebo od 18. století působící Královská česká společnost nauk. Jednotlivé kapitoly se však věnují i Masarykově akademii práce či hlavní vědecké instituci Němců žijících v českých zemích – Gesellschaft zur Förderung Deutscher Wissenschaft, Kunst und Literatur in Böhmen.

Jana Malínská, „*My byly, jsme a budeme!*“ *České ženské hnutí 1860–1914 a idea českého národa*, Praha 2013.

Zhodnotit míru přispění českého ženského hnutí k uskutečňování národních idejí není jednoduché, neboť bylo nejednotným, nerovnoměrně se vyvíjejícím organismem. Rodilo se více než tři desetiletí od 60. do poloviny 90. let 19. století. Spolupráce mezi jednotlivými proudy téměř neexistovala. Na základě archivních i tištěných pramenů bylo zjištěno, že k realizaci národních idejí nejvýznamněji přispělo měšťanské hnutí zejména v oblasti vzdělávání dívek a žen, čímž pomáhalo plnit jeden z nejdůležitějších bodů národního politického programu.

Lucie Merhautová – K. Ifkovits, *Die Wiener Wochenschrift Die Zeit (1894–1904) und die zentraleuropäische Moderne. Studien – Dokumente*, Praha – Vídeň 2013.

Kniha navazuje na předchozí publikaci *Die Wiener Wochenschrift Die Zeit (1894–1904) als Mittler zwischen der Tschechischen und Wiener Moderne* (Praha – Vídeň 2011), která v interpretaci a dokumentech přinesla syntetický pohled na spolupráci představitelů české literární a politické moderny s redakčním okruhem vídeňského týdeníku Die Zeit. V tomto svazku je prvotní česko-vídeňské zaměření rozšířeno o širší komparativní perspektivu: čtrnáct studií je soustředěno na působení představitelů berlínské, vídeňské, české, českoněmecké, ukrajinské, polské a jihoslovenské umělecké moderny v týdeníku Die Zeit. Literárněhistorický a uměnohistorický pohled je rozšířen o další témata – hospodářství, sociologii, politiku, antisemitismus a ženskou otázku. Jednotlivé studie se zaměřují na osobnosti, které prostřednictvím Die Zeit mohly, mnohdy poprvé nebo poprvé s větší razancí, vstoupit do vídeňského a potažmo i středoevropského kontextu. Druhá část publikace obsahuje prameny. Jednotlivé studie odkazují na více než sto padesát článků, z tohoto množství bylo vybráno dvacet

tři textů, které jsou chronologicky přetištěny. Edice textů slouží jako příloha k jednotlivým studiím a dokumentuje mnohohlasí typické pro revue po celou dobu její existence. Publikace je zakončena stručnými medailony autorů studií, soupisem editovaných textů, pramenů a literatury, anglickým shrnutím a jmenovým rejstříkem.

Detlef Brandes – Alena Mišková, *Vom Osteuropa-Lehrstuhl ins Prager Rathaus. Josef Pfitzner 1901–1945*, Praha – Essen 2013.

Josef Pfitzner, který se narodil v roce 1901 v Petrovicích (Petersdorf) v nuzných poměrech, udělal velkou kariéru, která však skončila již v roce 1945 na šibeni. Pfitzner studoval na německé univerzitě v Praze, kde se stal později i profesorem východoev-

ropských dějin. Ve třicátých letech se dal do služeb Sudetoněmecké strany. Po vstupu německé armády do Prahy v březnu 1939 se stal zástupcem primátora. V této funkci pracoval na proměně Prahy v německé město. Jeho bezohledná politika i jeho nacistické a antisemitské projevy mu přivodily nenávisť ze strany Pražanů, takže jeho veřejnou popravu sledovalo kolem 50.000 lidí.

J. Stingl – I. Kästner – Alena Mišková – V. Musil, *Osud jednoho chirurga ve 20. století. Josef Hohlbaum (1884–1945)*, Praha 2013.

Práce zachycuje biografii německého chirurga Josefa Hohlbauma, který působil v meziválečném ob-

dobí na univerzitě v Lipsku a během války na Německé Karlově Univerzitě v Praze. Zde se účastnil i operace Reinharda Heydricha. V květnu roku 1945 byl nasazen na práci v zemědělství, kde se těžce zranil a na následky tohoto úrazu zemřel. Právě objasnění často diskutovaných okolností jeho smrti je hlavním cílem knihy.

Michal Pehr – J. Šebek, *Československo a Svatý stolec. Od nepřátelství ke spolupráci (1918–1928). I. Úvodní studie*, Praha 2012.

Kniha se věnuje vývoji diplomatických vztahů mezi první Československou republikou a Svatým

stolcem v první dekádě existence samostatného Československa.

Stanislav Petr, *Sbírka rukopisů bývalého Františkova muzea – fondu G 11 Moravského zemského archivu v Brně*, Brno v minulosti a dnes 25/2012, 197–238 a 454–455.

Sbírka rukopisů bývalého Františkova muzea v Brně je jednou ze tří základních rukopisných sbírek uložených v Moravském zemském archivu v Brně (fondy G 10, G 11, G 12) a obsahuje 989 rukopisných jednotek. Převážná část rukopisů je novověkých, ale je zde uloženo i 30 středověkých a 43 rukopisů z 16. století. Mezi středověkými rukopisy vyniká sedm chorálních, liturgických rukopisů, které pocházejí z moravských klášterů zrušených v 80. letech 18. století. Novověké rukopisy obsahují bohatý pramenný materiál důležitý pro studium moravských dějin a vlastivědy, historie moravských měst, církevních dějin, panství a též historie přilehlých sousedních území Čech, Slezska a Dolních Rakous.

Jan Rychlík – Magdalena Rychlíková, *Kult sv. Cyrila a Metoděje a jeho nacionalizace v moderní době*, Národopisná revue 23/2 (2013), 75–82.

Studie objasňuje prisvojování si kultu sv. Cyrila a Metoděje u různých slovanských národů v zájmu upevnování národní identity.

Jan Rychlík – Magdalena Rychlíková, *Hospodářský, sociální, kulturní a politický vývoj Podkarpatské Rusi 1919–1939*, Praha 2013.

Práce vysvětluje důvody a průběh zapojení Podkarpatské Rusi do Československé republiky a její vývoj v letech 1919–1939.

Vít Strobach, *Třída, národ a degenerovaná rasa podle českých socialistů (1890–1914)*, Politologická revue 18/2 (2012), 99–119.

Na základě analýzy socialistického diskurzu a pojmů třída, národ a rasa studie poukazuje na proměnu identity českých socialistů na přelomu 19. a 20. století. V průběhu integrace sociální demokracie do politického systému Rakouska-Uherska se prohluboval kontakt s politikou národních stran a akcent socialistů na partikulární práva národa. V rámci politických zápasů s radikálními nacionalisty socialisté připustili zásadní význam národní identity a národního sebeurčení. „Socialistický národ“ představoval výsledek tohoto procesu – diskurzivní strategii, jež obsahovala některé typické nacionalistické prvky, včetně určování národního nepřítel. Politika národní identity umožňovala proniknout českému socialistickému hnutí do některých nedělnických sociálních vrstev; zároveň ovšem omezovala univerzalistický dosah socialistického projektu.

Vít Strobach, *Měření židovské populace: Cenzus, mapa a muzeum v politikách českožidovského hnutí (1876–1900)*, Kuděj 14/1 (2013), 26–48.

Studie věnovaná dějinám českožidovského hnutí si klade několik základních otázek týkajících se proměny politické identity a požadavků českých židů na sociální uznání, především vztah k českému nacionalismu. Aplikace teoretického konceptu Benedicta Andersona na středoevropský prostor umožňuje pochopit paralely mezi jednotlivými nacionalistickými hnutími a obecnými mocenskými praktikami používanými ke správě populace v prostředí moderního státu. Díky fenoménům cenzus, mapa a muzeum a diskutím, které je, jako mocenské strategie, měly legitimizovat, bylo možné zachytit dynamiku celkové proměny hnutí a způsob, jakým se vyrovnávalo s nástupem radikálního nacionalismu a jeho „zrasování“ na samém konci 19. století.

J. Němeček – Ivan Štoviček – H. Nováčková – J. Kuklík – Jan Bílek, *Zápisy ze schůzí československé vlády v Londýně. Část 3.2. 1943*, Praha 2013.

První část třetího svazku projektu přináší 22 stenografických záznamů (včetně programů, příloh a krátkých usnesení, nazývaných „výsledky ministerské rady“) z jed-

nání československé exilové vlády v Londýně od července do prosince 1943. Dokumenty jsou publikovány včetně jmenného a zeměpisného rejstříku a anglického resumé.

Josef Tomeš – Richard Vašek, *Beneš známý i neznámý. Obraz Edvarda Beneše v memoárech pamětníků*, Moderní dějiny 21/1 (2013), 103–121.

Studie přibližuje různorodý obraz Edvarda Beneše, který se vyskytuje v řadě více či méně známých memoárů, z nichž některé nebyly dosud publikovány. Autoři z různých pohledů reflektují Benešovu roli především ve dvou fatálních událostech moderních českých dějin: mnichovské dohodě 1938 a komunistickým převratu v únoru 1948.

Josef Tomeš, *Průkopníci a pokračovatelé. Osobnosti v dějinách české sociální demokracie 1878–2013*, Praha 2013.

Těžiště publikace tvoří biografická encyklopedie všech významných a pozoruhodných osobností ve stotřicetipětileté historii české sociální demokracie, personifikujících ideový a politický vývoj, názorovou diferenciaci, vzestupy a pády této strany od jejího založení roku 1878 až po naši aktuální přítomnost. Biografický lexikon je uveden syntetickým přehledem dějin českého socialistického hnutí

a doplněn věcným slovníkem pojmů, událostí, organizací a periodik, k těmto dějinám se vztáčí, i početnými dokumentárními a obrazovými přílohami.

Marie Tošnerová, *Raně novověké narativní prameny k dějinám Jáchymova*, Studie o rukopisech 42 (2012 (2013)), 51–62.

Studie pojednává o narativních pramenech k dějinám horního města Jáchymova.

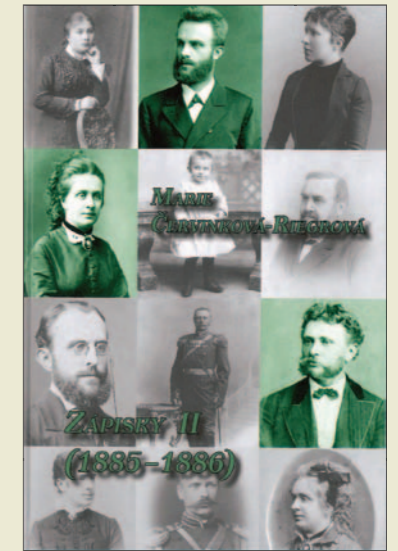
Marie Tošnerová, *Marie: Narativní prameny k dějinám českých měst z období raného novověku ve Sbírce rukopisů Archivu Národního muzea*, Studie o rukopisech. 41 / 2011(2012), s. 93–112.

Studie pojednává o narativních pramenech k dějinám měst ulože-

ných ve Sbírce rukopisů v Archivu Národního muzea v Praze. Týká se historiografie těchto měst: České Budějovice, Horní Blatná, Cheb, Jáchymov, Klatovy, Plzeň, Prachatice, Sedlčany, Vysoké Mýto a Trutnov.

M. Vojáček – Luboš Velek – Helena Kokešová – M. Power – J. Svobodová – L. Swierczeková – Z. Vácha, *Marie Červinková-Riegrová: Zápisky II (1885–1886)*, Praha 2013.

Marie Riegrová (1854–1895) byla vnučkou Františka Palackého a dcerou Františka Ladislava Riegrova. Roku 1874 se provdala za Václava Červinku, správce Riegrova velkostatku Maleč. Prožila relativně krátký, nicméně literárně plodný život. Zápisky jsou jedinečným pramenem pro studium dějin české

společnosti druhé poloviny 19. století. Sekundárně ukazují způsob života a sebereflexi ženy z přední české rodiny oné doby. ■

Ediční řady a časopisy

Práce z dějin Akademie věd 1/2013

První číslo pátého ročníku obsahuje studie Martiny Šumové (Česká akademie věd a umění, její kancelář a oběh písemností. 1890–1952), Kristiny Uhlíkové (Zapojení německy píšících badatelů do dvou projektů soupisů památek v českých zemích) a Věry Dvořáčkové („Znovunalezené“ Dodatky k Příručnímu slovníku jazyka českého) a edici Hany Kábové (Josef Vítězslav Šimák a T. G. Masaryk). Z drobnějších příspěvků upozorňujeme na zají-

mavou materiálovou stať Jindřicha Schwippela Etika archivní práce, představen je osobní fond Jaromíra Smutného v archivním souboru Ústavu T. G. Masaryka. V rubrice Kronika je připomenuto kolokvium o ediční teorii a praxi osobní korespondence, 60. výročí založení Archivu AV ČR a 80. výročí založení Ústavu TGM a úspěšné restaurování hrobu Bohuslava Raýmana.

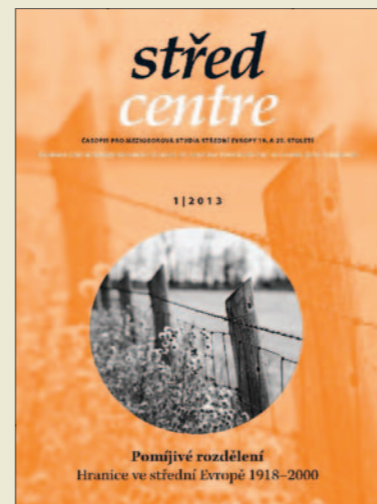
2/2013

Číslo 2/2013 je zčásti monotematické a týká se ediční práce.

Studiemi a edicemi do něj přispěli Ivana Ebelová (Písemné prameny osobní povahy a jejich vydávání se zřetelem ke korespondenci), Michal Kosák a Jiří Flaišman (Tradice vydávání korespondence v literárně(vědně) koncipovaných edicích), Renata Ferklová (Básník pod tlakem kulturní politiky komunistické totality (Edice výběru z přijaté korespondence Františka Hrubína z let 1950–1966)) a Hana Kábová (Josef Vítězslav Šimák jako editor v korespondenci s Josefem Vojtěchem Krouským (1930–1934)). Doplnující materiálovou stať k tématu jsou texty Roberta Adama (Edice a analýza korespondence Karla Havlíčka: úvodní informace) a Marie Havránkové (Edice korespondence Pražského lingvistického kroužku). Z archivních fondů představujeme osobní fond Jindřišky Wurmové, v kronice zmiňujeme spolupráci s Archiwum Nauki PAN i PAU Kraków a výstavu Otto Wichterle v archivních dokumentech.

Střed 1/2013

Tématem prvního čísla roku 2013 bylo „Pomíjivé rozdělení. Hranice ve střední Evropě 1918–2000“. Do čísla přispěli studiemi Maciej Górny (Der Krieg der Karten. Geografen und Grenzziehungen in Ostmittel- und Südosteuropa 1914–1920), Kathleen Geaney (Špatná strana hranice? Anglicky mluvící levicová komunita v Československu na počátku studené války), Miloš Řezník a Martina Power (Funkcionální proměna hranice a historický diskurs v současnosti: česko-saský příklad po roce 1989). V rubrice Diskuse je

publikován příspěvek Martina Sabrowa „Der Ort der Erinnerung. Überlegungen zur Aneignung der Vergangenheit in der Gegenwart“. Pavel Mücke se v Přehledu bádání věnuje tématu „Cestování a cestovní ruch v Československu mezi lety 1945–1989 pohledem české historiografie soudobých dějin.“

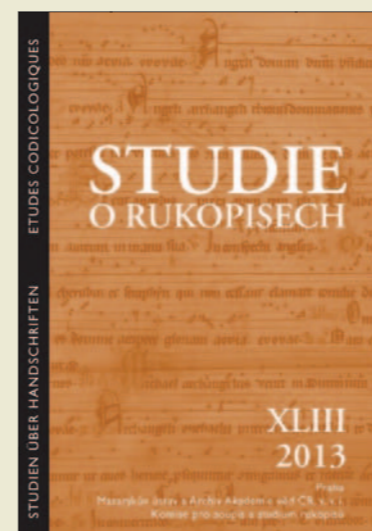
Studie o rukopisech XLII, 2012

Čtyřicátý druhý svazek Studií o rukopisech přináší článek věnovaný Martinu z Tišnova, jenž byl doposud znám jako písař rukopisů a autor latinských panegyriků. Nově nalezená fakta naznačují i možnost, že je totožný se stejnojmenným tiskařem, který působil v 2. polovině 15. století v Kutné Hoře. Další příspěvky se zabývají odkazem knih kláštera augustiniánů kanovníků v Třeboni lékařem Martinem z Třeboně či raně novověkými narativními prameny k dějinám Jáchymova. V rubrice materiály je publikován soupis středověkých latinských rukopisů z kláštera františkánů v Chebu, které jsou od roku 2008 uloženy

v Národní knihovně v Praze. Nejdílnou součástí svazku jsou recenze nové literatury a bibliografie české kodikologické literatury za rok 2009.

XLIII, 2013

První příspěvek dalšího svazku Studií o rukopisech se zabývá anonymním výkladem na knihu Job a zvažuje možnost autorství Jakoubka ze Stříbra. Další článek připomíná osobnost profesora Miroslava Boháčka, významného

kodekologa a prvního výkonného redaktora Studií o rukopisech. Obsáhlý příspěvek z připravovaného souboru studií k české umělecko-historické terminologii středověké knižní malby je tentokrát věnován klasifikaci gotických malovaných iniciál. V rubrice materiály je zařazen soupis rukopisných zlomků ze sbírek Státního okresního archivu v Kutné Hoře. Svazek doplňuje rozsáhlá recenzní příloha.

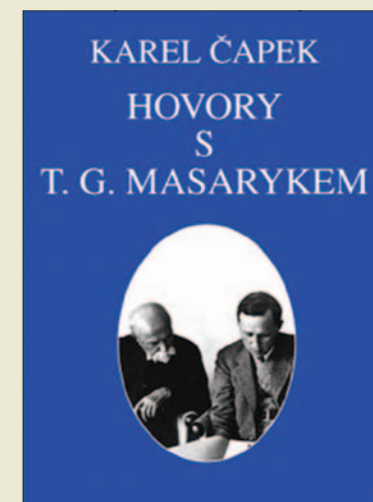
Korespondence TGM

Dagmar Hájková – Vlasta Quagliatová – Richard Vašek, *Korespondence T. G. Masaryk – Edvard Beneš. 1918–1937*, Praha 2013.

Spisy TGM

Hovory s T.G. Masarykem / Karel Čapek, Praha 2013. Spisy T. G. Masaryka; sv. 37.

Slavná Čapkova kniha Hovory s T. G. Masarykem z roku 1936 vychází už po patnácté, ale poprvé v kriticky revidovaném znění a také obohacena o dosud jen fragmentárně známé nebo vůbec neznámé texty, které byly průvodním produktem

této ojedinělé, devět let trvající autorské spolupráce: o Masarykův Náčrt metafyziky, o dvě kapitoly v knižním vydání nakonec stornované a o dva samostatné příspěvky Čapkovy. Svazek připravil k vydání Jiří Opelík

EGO

Dagmar Hájková – Eva Kalivodová, *Deniky Edvarda a Hany Benešových z období první světové války (1915–1918)*, Praha 2013.

Personální složení a struktura Masarykova ústavu a Archivu Akademie věd, v. v. i.*

Gabčíkova 2362/10, 182 00 Praha 8

<http://www.mua.cas.cz>

Ředitel: PhDr. Luboš Velek, Ph.D., 286010112, 234612205, velek@mua.cas.cz

Zástupce ředitele: PhDr. Marie Bahenská, Ph.D., 286010118, bahenska@mua.cas.cz

Vědecký tajemník: Mgr. Jan Boháček, 286010134, bohacek@mua.cas.cz

Sekretariát: Ludmila Ondrouchová, 286010110, 284680150 (fax), sekretariat@mua.cas.cz

Oddělení pro institucionální fondy od r. 1952

Vedoucí: PhDr. Daniela Brádlarová, Ph.D., 286010114,
bradlerova@mua.cas.cz

Mgr. Jan Boháček, 286010134, bohacek@mua.cas.cz

PhDr. Jan Hálek, Ph.D., 286010113, 221403227,
halek@mua.cas.cz

Bc. Anežka Hrebíková, 286010xxx

PhDr. Jan Chodějovský, Ph.D., (badatelna), 286010120,
chodejovsky@mua.cas.cz

PhDr. Jiřina Kalendovská, 605969168,
kalendovska@rect.muni.cz

Mgr. Vlasta Mádlová, 286010114, madlova@mua.cas.cz

Oddělení osobních fondů a institucionálních fondů do r. 1952

Vedoucí: PhDr. Milena Josefovičová, Ph.D., 286010115,
josefovicova@mua.cas.cz

PhDr. Marie Bahenská, Ph.D., 286010118,
bahenska@mua.cas.cz

PhDr. Hana Kábová, Ph.D., 286010116, kabova@mua.cas.cz

PhDr. Tomáš Pavlíček, 286010113, pavlicek@mua.cas.cz

Oddělení dějin Akademie věd

Vedoucí: PhDr. Martin Franc, Ph.D., 286010123,
franc@mua.cas.cz

PhDr. Adéla Jůnová Macková, Ph.D., 286010111

PhDr. Miroslav Kunštát, Ph.D., 286010115,
kunstat@mua.cas.cz

Doc. PhDr. Alena Míšková, Ph.D., 286010111,
miskova@mua.cas.cz

Oddělení Archiv ÚTGM

Vedoucí: PhDr. Helena Kokešová, Ph.D., 286010117,
kokesova@mua.cas.cz

PhDr. Hana Klínková, 286010116, hanaklinkova@seznam.cz

Bc. Miroslava Květová, 286010135, kvetova@mua.cas.cz

Prom. hist. Ivan Štoviček, CSc., 286010136

Oddělení pro soupis a studium rukopisů**

Vedoucí: PhDr. Marta Hradilová, 234612215,
hradilova@mua.cas.cz

PhDr. Pavel Brodský, CSc. et DSc., 234612217,
brodsky@mua.cas.cz

PhDr. Martina Hrdinová, Ph.D., 234612215,
hrdinova@mua.cas.cz

Mgr. Stanislav Petr, 234612215, petr@mua.cas.cz

Mgr. Marie Tošnerová, Ph.D., 234612217,
tosnerova@mua.cas.cz

Oddělení edičně-badatelské**

Vedoucí: PhDr. Dagmar Hájková, Ph.D., 234612415,
hajkova@mua.cas.cz

Mgr. Jan Bílek, 234312230, bilek@mua.cas.cz

Doc. PhDr. Jiří Brabec, CSc., 234612205

Doc. Eva Broklová, DrSc., 234612205, broklova@mua.cas.cz

Doc. Mgr. Vratislav Doubek, Dr., 234612205, vdoubek@post.cz

PhDr. et Mgr. Pavel Horák, 234612415, pavlis.horak@seznam.cz

Mgr. Eva Kalivodová, Ph.D., 234612415,

eva.kalivodova@gmail.cz

Mgr. Vojtěch Kessler, 234612410, vojtech.kessler@seznam.cz

Mgr. Martin Klečacký, 234612219, klecacky.martin@seznam.cz

PhDr. Ota Konrád, Ph.D., 234612201, konrad@mua.cas.cz

Dr. Phil. Rudolf Kučera, Ph.D., 234612201, kucera@mua.cas.cz

Mgr. Lucie Merhautová, Ph.D., 234612205,

merhautova@mua.cas.cz

PhDr. Jana Malínská, Ph.D., 234612221, malinska@mua.cas.cz

PhDr. Michal Pehr, Ph.D., 234612219, pehr@mua.cas.cz

Prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc., 234612205, rychlik@email.cz

Mgr. Vít Strobach, Ph.D., 234612411, v.strobach@gmail.com

PhDr. Radka Šustrová, 234612411, sustrova@mua.cas.cz

PhDr. Václav Šmidrkal, 234612201, smidrkal@mua.cas.cz

PhDr. Josef Tomeš, Ph.D., 234612221, tomes@mua.cas.cz

Mgr. Richard Vašek, Ph.D., 234612222, vasek@mua.cas.cz

Stálí externí spolupracovníci

Mgr. Hana Barvíková, 286010118

Mgr. Nataša Kmochová

Technicko-hospodářská správa

Vedoucí: Dana Karfilátová, 286010124,

karfilatova@mua.cas.cz

Jaroslava Kaufmannová, 234612204,

kaufmannova@slu.cas.cz

Květa Valentová, 234612204, smiskova@mua.cas.cz

Jindřich Stejskal, 286010133, stejskal@mua.cas.cz

Úsek vydavatelský a distribuční**

Vedoucí: Mgr. Josef Tichý, 234612220, tichy@mua.cas.cz

Pavla Dedeciusová, 234612203, dedeciusova@mua.cas.cz

Knihovna:

PhDr. Michaela Tydlitátová,** 234612203,

tydlitativa@mua.cas.cz

PhDr. Irena Kraitlová, 286010117, kraitlova@mua.cas.cz

* stav k březnu 2014

** detašované pracoviště, Na Florenci 3, 110 00 Praha 1

Konference pořádané ústavem v roce 2014

(bližší informace viz www.mua.cas.cz)

■ **Between Politics and Culture: New Perspectives on the History of the Bohemian Lands and the First Czechoslovak Republic (1880s–1930s)**

Pořadatelé: MÚA AV ČR, v. v. i., Katedra německých a rakouských studií FSV UK

Termín a místo: 30. 5. 2014 – 31. 5. 2014, Na Florenci 3 (3. patro, schodiště C), Praha 1

Kontaktní osoby: Dr. Ines Koeltzsch, ines.koeltzsch@gmail.com, PhDr. Ota Konrád, Ph.D., konrad@fsv.cuni.cz

■ **Politici, umělci a vědci ve veřejném prostoru na přelomu 19. a 20. století**

Pořadatel: MÚA AV ČR, v. v. i., LA PNP Praha

Termín a místo konání: 30. září 2014, Vila Lanna, V sadech 1, Praha 6

Kontaktní osoby: PhDr. Helena Kokešová, Ph.D., kokesova@mua.cas.cz, doc. Mgr. Vratislav Doubek, Dr., vdoubek@volny.cz, Mgr. Lucie Merhautová, Ph.D., lucie.merhautova@seznam.cz

■ **Climax or Beginning? Modernity, Culture, Central Europe and the Great War**

Pořadatelé: FF UK, MÚA AV ČR, v. v. i., Philosophisch-Historische Fakultät, Universität Innsbruck

Termín a místo konání: 24.–25. října 2014, Praha

Kontakt: prague1914@gmail.com

■ **Formování vědního oboru národních právních dějin ve střední Evropě. Pocta profesoru Jaromíru Čelakovskému (1846–1914)**

Pořadatelé: MÚA AV ČR, v. v. i., Právnická fakulta UK, Archiv hlavního města Prahy

Termín a místo konání: 4.–6. listopadu 2014, Praha

Kontaktní osoba: PhDr. Luboš Velek, Ph.D., velek@mua.cas.cz

■ **Moderní člověk a náboženství**

Pořadatelé: Masarykovo muzeum v Hodoníně, MÚA AV ČR, v. v. i.

Termín a místo konání: 19.–20. listopadu 2014, Hodonín

Kontaktní osoba: PhDr. Michal Pehr, Ph.D., pehr@mua.cas.cz

■ **ČSAV a centralizace vědy v letech 1952–1968**

Pořadatelé: Termín a místo konání: 21. listopadu 2014

Kontaktní osoba: Doc. PhDr. Martin Franc, Ph.D., franc@mua.cas.cz

■ **125 let od založení České akademie pro vědy, umění a slovesnost císaře a krále Františka Josefa I. Pracovní setkání k dějinám vědecké instituce**

Pořadatel: MÚA AV ČR, v. v. i.,

Termín a místo konání: 5. prosince 2014, MÚA AV ČR, v. v. i. (badatelna)

Kontaktní osoby: doc. PhDr. Martin Franc, Ph.D., franc@mua.cas.cz,

Mgr. Vlasta Mádlová, madlova@mua.cas.cz, PhDr. Tomáš W. Pavlíček,

pavlicek@mua.cas.cz

